

ULKOILUREITTISUUNNITELMA Suurlahdentie–Astuvansalmi

MIKKELI

MIKKELIN KAUPUNKI
ASTO-palvelualue

Sisällys:

Sivu:

1. Johdanto	3
2. Astuvansalmen ulkoilureittisuunnitelman lähtökohdat	4
2.1. Ulkoilulaki	6
2.2. Ulkoilureitin perustamisen vaihtoehdot	8
2.3. Korvaukset maanpohjan käytöstä	10
2.4. Toimituksen prosessi	10
2.5. ELY-keskuksen rooli	12
2.6. Suunnittelualueen kaavallinen tarkastelu	12
3. Astuvansalmen ulkoilureitin kuvaus	16
3.1. Reitin tarve ja ennakoitua käyttäjämäärät	16
3.2. Luontoselvitys	18
3.3. Reitin rakentaminen ja ylläpito	18
3.4. Reittiselostus	20
3.5. Vaihtoehtoisia reittilinjauksia	27
4. Prosessin aikana saatu palaute ja lausunnot	28
4.1. Viranomais- ja muut lausunnot	28
4.2. Muut mahdolliset lausunnot [liitetään nähtävillä olon jälkeen]	31
5. Reitin tulevaisuus	32
Liitteet:	
1) Tiivistelmä toteutustavasta ja laskelma ylläpitokuluista	33
2) Kartta lunastuslupa-alueesta ja valokuvia reitin varrelta	34
3) Vanamon metsätien tiekunnan lausunto kokonaisuudessaan	39
4) Nähtävilläoloajan jälkeen suunnitelmasta annetut muistutukset	40

Suunnitelman kartat: Maanmittauslaitos, paikkatietoikkuna, Mikkelin kaupunki

Valokuvat: MikseiMikkeli, VisitMikkeli, GeoNaCu Saimaa -hanke/ Tarja Pönniö-Kanerva, Mikkeli, Puumala

Aineistoja suunnitelman laatimisen taustalla:

<https://www.maanmittauslaitos.fi/huoneistot-ja-kiinteistot/maanmittauspalvelut/osallisena-toimituksessa/reittitoimitukset>

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730606>

https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/06_Harri%20M%C3%A4ki_MML.pdf

https://orivesi.fi/wp-content/uploads/2021/08/Tampere_Orivesi_ulkoilureittisuunnitelma_2021.pdf

<https://www.suomenlatu.fi/media/vaikuta/vaikuta-tiedostot/sopimuspohja-ulkoilureitin-perustaminen-2019.pdf>

<http://194.111.49.141/yleiskaavapdf/7071.pdf>

1. Johdanto

Tämä ulkoilureittisuunnitelma koskee noin 2,4 km reittikokonaisuutta Mikkelin kaupungin alueella. Reitti johtaa Suurlahdentieltä Astuvansalmen kalliomaalausalueelle. Suunnitelma on vaatimuksena ulkoilureittitoimitukselle, jonka tekemistä Mikkelin kaupunki esittää Etelä-Savon ELY-keskukselle (ESA ELY).

Astuvansalmen kalliomaalausalue on valtakunnallisesti merkittävin ja pohjoismaiden laajin yhtenäinen kalliomaalauskenttä. Astuvansalmen kalliomaalaukset hyväksyttiin vuonna 2019 ensimmäisenä suomalaisena kohteena osaksi laajaa, eri puolilla Eurooppaa kalliotaidetta esittelevää Euroopan Neuvoston alaista Prehistoric Rock Art Trails- kulttuurireittiä (PRAT-CARP). Lisäksi eteläisen Saimaan alueelle on pitkällisen kehitystyön kautta saatu kansainvälinen UNESCO Global Geopark -status. Astuvansalmi on yksi UGG Saimaan tärkeimmistä geo-kohteista.

Kalliomaalaukset löydettiin vuonna 1968 ja ovat sitä lähtien olleet erittäin merkittävä matkailukohde. Itse kalliomaalaus on suojeltu muinaismuistolailla (295/63), mutta ongelma on, että muinaismuistolaki suojelee vain maalauksen – ei maalauksen ja luonnonympäristön kokonaisuutta. Kohteen merkittävyyden takia kalliomaalausalueen suojelu olisi tullut toteuttaa jo vuosikymmeniä sitten. Kalliomaalauskenttä sijaitsee yksityisellä maalla, jonka lunastamista valtiolle (Metsähallitukselle) ESA ELY on esittänyt. Valtioneuvosto myönsi lunastusluvan Etelä-Savon ELY-keskukselle kesällä 2022.

Edellä mainittujen PRAT-CARP- ja UNESCO -statukset antavat kohteen laajemmalle suojelulle ja ulkoilureittitoimitukselle vahvan perusteen.

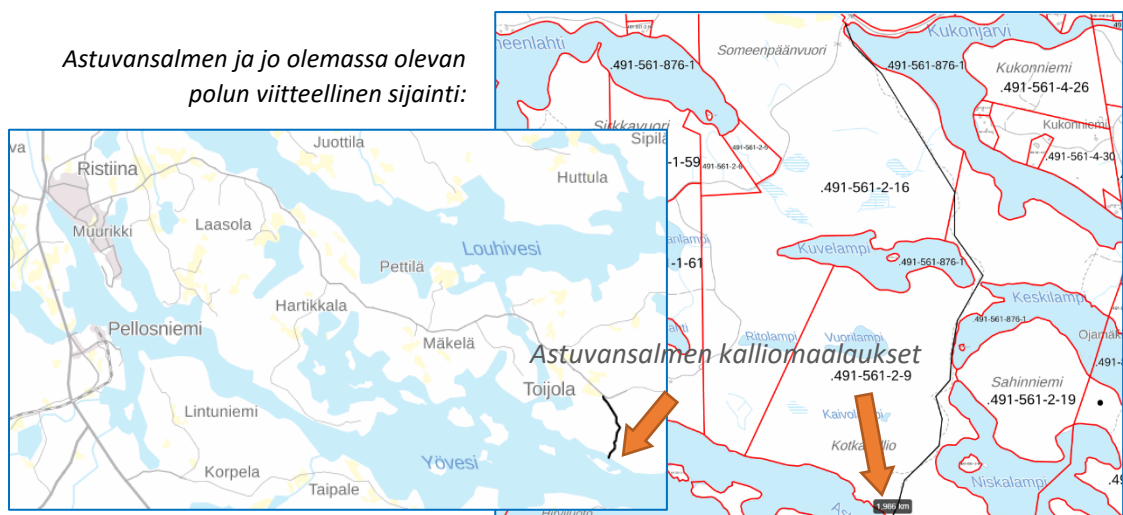
Lähtökohtaisesti kalliomaalausalueelle kulku on mahdollista jokamiehenoikeuden turvin. On maanomistajien edun mukaista, että kalliomaalauksille kohdentuva retkeily noudattaa sille osoitettua reittiä, eivätkä matkailijat kulkeudu alueelle olevien vapaa-ajanasuntojen tonteille. Lisäksi opastettua ulkoilureittiä voidaan markkinoida tehokkaammin. Myös luonnonolojen kannalta on parempi, että vilkastuvaan retkikohteeseen kulkee yksi, opastettu ja virallistettu ulkoilureitti.

2. Astuvansalmen ulkoilureittisuunnitelman lähtökohdat

Astuvansalmen kalliomaalaukset ovat saavutettavissa vesitse ja maitse. Vesitie on perinteinen tapa saapua paikalle. Lunastuslupa-asian edetessä Mikkelin kaupungin kaupunki toivoo, että alueen tuleva haltija (Metsähallitus) parantaa kohteen laiturij- ja veneilyolosuhteita.

Lisäksi kalliomaalauksien katseluun tarkoitettua kävelytasoa on syytä parantaa: katselu- ja kävelytasoa tulisi korottaa, tehdä turvallisemmaksi ja siirtää hieman kauemmaksi itse maalauskohteista. Se vähentää myös spontaanin ilkivallan uhkaa kalliomaalauksille. Nämä toimet toteutettaneen Metsähallituksen toimesta myöhemmin.

Suurlahden–Astuvansalmen välillä kulkee tällä hetkellä jalan kuljettava polku. Polun lähtöpaikka on Suurlahdentien varressa oleva pieni pysäköintialue. Etäisyys polun alkuaan on Ristiinan aluekeskuksesta 19 kilometriä, Mikkelin torilta noin 40 kilometriä.

Ulkoilureittisuunnitelman varhaisemmassa laadintavaiheessa maanomistajille (491-561-2-16 ja 491-561-2-9) mahdollistettiin antaa lausuntonsa asiasta. Olemassa olevan polun kehittäminen viralliseksi ulkoilureitiksi on vastoin maanomistajien tahtoa.

Maanomistajat pitivät ratkaisua huonona ja ilmaisivat tahtonsa tutkia mahdollisuutta omistamiensa ranta-alueiden kaavoittamiseen vapaa-ajanasuntoja varten. Maanomistajat esittivät lausunnossaan myös vaihtoehdoisen reitin kartoittamista ja linjaamista olemassa olevan reitin länsipuolella. Tämä suunnitelma nojaa tähän kantaan.

Maanomistajien toiveesta reitille on siis selvitetty toista sijaintia. Myös se kulkee tässä mainittujen maanomistajien (491-561-2-16 ja 491-561-2-9) maiden poikki.

Ulkoilureitin reittikuvaus on esitetty myöhemmin tässä asiakirjassa – seuraavassa on kuvattu yleisiä lähtökohtia Suurlahdentie–Astuvansalmen ulkoilureitin tarpeelle ja merkitykselle.

Reitin lähtöpisteenä on Suurlahdentien eteläpuolella oleva pysäköintialue. Pysäköintilevike kuuluu ELY:n omistaman ja hallinnoiman Suurlahdentien kiinteistön alueeseen. Levikkeelle mahtuu pysäköimään enimmillään 5–7 henkilöautoa. Lisäksi P-alueen kohdalla on tien eteläpuolella levike, jolle mahtuu pysäköimään enintään kaksi linja-autoa.

Suurlahdentien–Astuvansalmen ulkoilureittialue kuuluu valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle: kyseessä on Ristiinan Veskansan kulttuurimaisemaksi määritelty alue, joka ulottuu Ristiinan kirkonkylältä itää Suurlahteen saakka (Etelä-Savo Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021, s. 2–5).¹ Alue kuuluu valtakunnallisesti arvokkaaseen kalliialueiden luetteloon.

Alueen luonnon- ja kulttuuripiirteissä korostuu luonnonpiirteiden rikkonaisuus sekä Saimaan ja muiden pienempien vesistöjen vaikutus maisemakuvaan. Astuvansalmen kalliomaalausalueesta todetaan:

”Alueen muinaismuistoista tunnetuin on Astuvansalmen kalliomaalaus, joka sijaitsee Yöveden rannalla jyrkästi kohoavassa kallioseinämässä. Seinämästä on tunnistettu yli 80 kuviota, jotka kuvaavat ihmisiä, hirviä, veneitä sekä kämmenen- ja tassunjalkia. Kalliomaalauksen kuviot ajoittuvat Vuoksen puhkeamisen jälkeiseen aikaan noin vuosille 4000–2200 eaa. Maalauksen läheisyydestä on löytynyt myös nuolenkärkiä ja meripihkariipuksia. Muinaismaisema jatkuu vastapäiseen Astuvansaareen saakka.” (emt., s. 3.)

Perusteet reittisuunnitelmalle ja -toimitukselle

Kaupungin, eli reittitoimitusta hakevan näkemys on, että tässä suunnitelmassa on arvioitu riittävällä tavalla niitä seikkoja, joiden puolesta aiotusta ulkoilureitistä ei aiheudu maaomistajille Ulkoilulain 1 §, 1 mom. tarkoittamaa huomattavaa haittaa.

Reitti tulisi muodostumaan alueelle, jossa kummallakaan maanomistajalla ei ole käytössään rakennelmia, ranta-alueita tai sellaisia luonnonarvoja sisältäviä kohteita, jotka estäisivät jalan kuljettavan polkureitin perustamista. Maastoreittiä pohjustava kenttäselvitys tehtiin Mikkelin kaupungin maankäytön, seudullisen Ympäristöpalveluiden, ESA ELY:n ja Metsähallituksen edustajien toimesta 2.9.2022. Molempia maanomistajia oli tiedotettu kirjeitse maastossa tehtävästä tarkastelusta.

Polkureitti tulisi kulkemaan alueilla, josta ei ole näköyhteyttä alueen rantaosayleiskaavan rakentamisaikoille. Tämä koskee sekä vuonna 2003 laadittua alkuperäistä että vuonna 2018 laajennettua ROYK-aluetta. Varsinkin eteläisen maanomistajan alueella ei reittialueilla ole voimassa olevaa ranta- tai osayleiskaavaa. Ulkoilureitistä ei siis koidu Ulkoilul:n 1 §, 1 mom. tarkoittamaa huomattavaa haittaa, koska reitin osoittamisella ei ole ko. tilan (491-561-2-9) rakentamisoikeuden määrää vähentävää vaikutusta – reitin uusi linjaus ei vaikeuta rakennusoikeuden tutkimista ja sijoittelua aluetta mahdollisesti myöhemmin kaavoitettaessa.

Reitin suunnittelun ja toimituksen lähtökohtana on turvata maanomistajien etua: kunnollinen, maastoon merkitty ulkoilureitti turvaa maanomistajien muun alueella olevan maankäytön (esim. metsän istutus jne.) parhaalla mahdollisella tavalla.

¹ Lisää Etelä-Savon VAMA-alueista: [file:///C:/Users/aikastt/Downloads/VAMA%202021_9%20Etel%C3%A4-Savo%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/aikastt/Downloads/VAMA%202021_9%20Etel%C3%A4-Savo%20(1).pdf); Lisätietoa valtakunnallisesti merkittävistä maisema-alueista YM:n verkkosivulla: [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Maisemat/Arvokkaat_maisemaalueet/Valtakunnallisesti_arvokkaat_maisemaalue\(7787\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Maisemat/Arvokkaat_maisemaalueet/Valtakunnallisesti_arvokkaat_maisemaalue(7787))

2.1. Ulkoilulaki

Kesällä 2021 Tampereen ja Oriveden kaupunkien alueille laadittu Kintulampi–Pukala–Vähä Teerijärven ulkoilureittisuunnitelma antaa hyvän lähtökohdan myös Astuvansalmen reittisuunnitelman laatimiseen. Em. Tampereen ja Oriveden kaupunkien laatimassa suunnitelmassa Ulkoilulakia on tarkasteltu kattavasti. Seuraavassa vastaavia Ulkoilulain kirjauksia on sovellettu Astuvansalmen reitin tapaukseen.

Ulkoilulaki mahdollistaa ulkoilureitin perustamisen kiinteistön kautta, mikäli se on yleisen ulkoilutoiminnan kannalta tärkeää eikä siitä aiheudu kiinteistölle huomattavaa haittaa. Astuvansalmen tapauksessa hyöty on nimenomaan siinä, että retkeilijät pysyvät oikealla reitillä eivätkä eksy tieltään muille yksityisten omistamille tiloille ja tonteille. Kulun ohjaaminen merkityille reiteille ehkäisee myös reitin ulkopuolisen maaston kulumista.

Retkeilyreitti on pääosin metsässä kulkeva polku, joka kulkee paikoitellen myös rakennettuja pitköspuita ja ojasiltoja pitkin. Ulkoilureittiin määritellään kuuluvaksi myös liitännäisalueet eli taukopaikat, jossa on esimerkiksi tulipaikka, laavu, liiteri ja kuivakäymälä. Liitännäisalueet määritellään neliömetrien (m²) mukaan. Astuvansalmelle kulkevalle reitille ei suunnitella po. liitännäisalueita – matka katsotaan niin lyhyeksi, että niihin ei ole tarvetta.

Ulkoilulain mukaan perustettavan ulkoilureitin perustamisprosessiin kuuluu ulkoilureittisuunnitelma, jonka hyväksyy paikallinen ELY-keskus. Lopuksi paikan päällä pidetään ulkoilureittitoimitus, josta vastaa maanmittauslaitos. Ulkoilureitin pitäjä on kunta (eli Mikkelin kaupunki), joka vastaa reitin rakentamisesta ja ylläpidosta. Reitti on kokonaan Mikkelin kaupungin alueella (entistä Ristiinan kuntaa). Ulkoilureitin vahvistuessa voi kaupunki ulkoistaa reitin ylläpidon esim. paikalliselle yhdistykselle tai muulle toimijalle.

Maankäyttöoikeuden luovuttamisesta ulkoilureittia varten (reittirasitteesta) sekä vahingoista ja haitoista suoritetaan korvaus maanomistajalle. Kun ulkoilureittitoimitus on saanut lainvoiman, ja korvaus maanomistajalle on maksettu, ulkoilureitin pitäjä saa ottaa reittiin kuuluvan alueen haltuunsa.

Ulkoilulaki (UL) on vuodelta 1973 ja sen keskeiset lainkohdat asiassa ovat:

1 § Jos yleisen ulkoilutoiminnan kannalta on tärkeitä saada johdetuksi ulkoilijain kulkeminen kiinteistön kautta eikä siitä aiheudu huomattavaa haittaa kiinteistölle, on tästä luovutettava alue ulkoilureittinä käytettäväksi.

Ulkoilureittiin kuuluvaksi sen liitännäisalueena katsotaan ulkoilureitin käyttäjien lepoa ja virkistymistä varten tarvittavat alueet.

Mitä 1 momentissa on säädetty, sovelletaan vastaavasti alueen luovuttamiseen maalta käytettäväksi vesillä liikkujien lepo- ja virkistyspaikkana.

Mitä tässä laissa säädetään kiinteistöstä, sovelletaan myös kiinteistörekisteriin merkitsemättömään maa-alueeseen.

2 § Ulkoilureitin perustamiseksi on laadittava ja vahvistettava ulkoilureittisuunnitelma sekä pidettävä paikalla ulkoilureittitoimitus.

Ulkoilureitin pitäminen, johon kuuluu reitin tekeminen ja kunnossapito, on kunnan asiana. Kunta voi uskoa tehtävän sopivaksi katsotulle yhteisölle. (30.12.1996/1270)

Valtion maalle, jolla ulkoilun kannalta on yleinen merkitys, voidaan perustaa ulkoilureitti. Tällaisen ulkoilureitin pitäminen on valtion asiana, jollei valtion suostumuksella ole ulkoilureittitoimituksessa toisin määrätty.

(Huom.: mikäli reitin päässä oleva lunastetaan valtiolle, osa reitistä tulee kulkemaan valtion maalla ja siltä osin reitin loppupään reittitoimitus teknisesti lyhenee.)

3 § Ulkoilureittisuunnitelma laaditaan kunnan toimesta ja on suunnitelmassa osoitettava reitin kulku ja 1 §:n 2 momentissa tarkoitetut liitännäisalueet niin, että ne voidaan suunnitelman perusteella tarvittaessa merkitä maastoon. Suunnitelmassa on myös mainittava ne kiinteistöt, joiden alueen kautta reitti tulisi kulkemaan.

Ulkoilureittisuunnitelmassa on mainittava, mihin ulkoiluun liittyvään kulkemiseen reitti on tarkoitettu.

4 § (22.12.2009/1572) Ulkoilureittisuunnitelman vahvistaa se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jonka toimialueella ulkoilureitti tai suurin osa siitä on. Ennen suunnitelman vahvistamista on niille, joiden oikeutta tai etua suunnitelma koskee, varattava tilaisuus muistutusten tekemiseen suunnitelman johdosta.

Kunnan on 1 momentissa säädetyssä tarkoituksessa pidettävä suunnitelma nähtävänä 14 päivän aikana. Muistutukset suunnitelmaa vastaan on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle osoitettuna toimitettava asianomaiselle kunnalliselle viranomaiselle 30 päivän kuluessa suunnitelman nähtävänä olon päättymisestä lukien. Suunnitelman nähtäväksi asettamisesta sekä muistutusten tekemistavasta ja -ajasta on kunnan kustannuksellaan kuulutettava siinä järjestyksessä kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa saatetaan tiedoksi.

Lisäksi on, jos se hankaluudetta voi tapahtua, suunnitelman nähtäväksi panemisesta erikseen ilmoitettava maanomistajille ja poronhoitoalueella paikalliselle paliskunnalle, joiden alueen kautta reitti tulisi kulkemaan.

Kunnan on toimitettava jätetyt muistutuskirjelmät omine lausuntoineen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

5 § Kun ulkoilureittisuunnitelma on vahvistettu lainvoimaisella päätöksellä, on kunnan haettava määräystä ulkoilureittitoimitukseen kirjallisesti maanmittauspiirin maanmittaustoimistosta vuoden kuluessa siitä lukien, kun päätös on saanut lainvoiman. Hakemukseen on liitettävä ulkoilureittisuunnitelma.

Ulkoilureittitoimituksen kustannukset on ulkoilureitin pitäjän suoritettava.

6 § Ulkoilureittitoimituksen suorittaa maanmittausinsinööri kahden jakotoimituksia varten valitun uskotun miehen tai tielautakunnan jäsenen avulla.

Tielautakunnan jäsenen oikeudesta saada palkkiota sekä matkakustannusten korvausta ja päivärahaa on voimassa, mitä 1 momentissa tarkoitetun uskotun miehen osalta on säädetty.

Sellainen kaupungin tai kauppalan kiinteistöinsinööri, joka saa suorittaa lohkomis- ja eräitä muita maanmittaustoimituksia, saa myös toimipiirissään kunnan suostumuksella suorittaa 1 momentissa tarkoitetun ulkoilureittitoimituksen.

7 § Ulkoilureittitoimituksessa on määrättävä ulkoilureittisuunnitelman perusteella ja tarvittaessa kunnan osoituksen mukaan alueen rajat, laadittava alueesta kartta ja selitelmä sekä

merkittävä niiltä osin, kuin harkitaan tarpeelliseksi, ulkoilureitin kulku ja rajat maastoon. Alueella oleva kiinteä omaisuus jää kunnan haltuun, jollei toimituksessa toisin määrätä. Toimituksessa on myös määrättävä reitillä olevaan aitaan tehtävästä portista veräjistä tai muusta laitteesta.

Ulkoilureittitoimituksessa on määrättävä korvausten suorittamisesta.

Milloin ulkoilureitin käytöstä aiheutuva haitta nousee oleellisesti suuremmaksi kuin ulkoilureittitoimituksessa käytettävissä olleiden tietojen perusteella on voitu arvioida, voidaan uudessa ulkoilureittitoimituksessa määrätä maksettavaksi lisäkorvaus. Määräystä toimitukseen voi hakea myös alueen omistaja maanmittauspiirin maanmittaustoimistolta. Tässä tarkoitettuna, toimituksen kustannukset voidaan toimituksessa määrätä osittain tai kokonaan alueen omistajan maksettavaksi.

8 § Maan käyttöoikeuden luovuttamisesta ulkoilureittiä varten sekä vahingosta tai haitasta, jota muutoin aiheutuu alueen omistajalle tai haltijalle tahi paikalliselle paliskunnalle ulkoilureitin pitämisestä ja käyttämisestä, suoritetaan korvaus. Korvaus suoritetaan kertakaikkisena tai määräaikaisena.

Korvauksen määräämisestä ja suorittamisesta on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä yksityisistä teistä 15 päivänä kesäkuuta 1962 annetussa laissa tarkoitetuista korvauksista on säädetty.

9 § Kun ulkoilureittitoimitus on saanut lainvoiman ja korvaus maanomistajalle tai haltijalle on suoritettu, ulkoilureitin pitäjällä on oikeus ottaa reittiin kuuluva alue haltuunsa. Haltuun otetulta alueelta saadaan tarvittaessa poistaa puita ja pensaita sekä muut ulkoilureitin pitämistä haittaavat luonnonesteet.

Tarvittaessa on ulkoilureitin pitäjän toimesta ja kustannuksella tehtävä ja pidettävä kunnossa reitillä olevaan aitaan sellainen portti, veräjä tai muu laite, ettei reitistä aiheudu haittaa kiinteistön tarkoituksenmukaiselle käyttämiselle.

10 § Kunta voi antaa määräyksiä ja ohjeita ulkoilureitin käyttämisestä.

www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730606#L4

2.2. Ulkoilureitin perustamisen vaihtoehdot

Seuraavassa on tiivistetysti käsitelty erilaisia ulkoilureitin perustamisen mahdollisuuksia. Yksi vaihtoehto on, että asiasta päästää maanomistajien kanssa sopimukseen reitin toteuttamisesta yksityisen maalle. Muitakin vaihtoehtoja on.

Ulkoilureittien perustamismenettelyinä voi käyttää kahden osapuolen (esim. kunta ja maanomistaja) **sopimuksia** tai **ulkoilureittitoimitusta**. Sopimus on nopein ja helpoin tapa, joka perustuu käyttöoikeussopimukseen. Tämä menettely sopii alueille, missä on suhteellisen vähän maanomistajia. Usein reittihanke on käynnistetty maanomistajien aloitteesta.

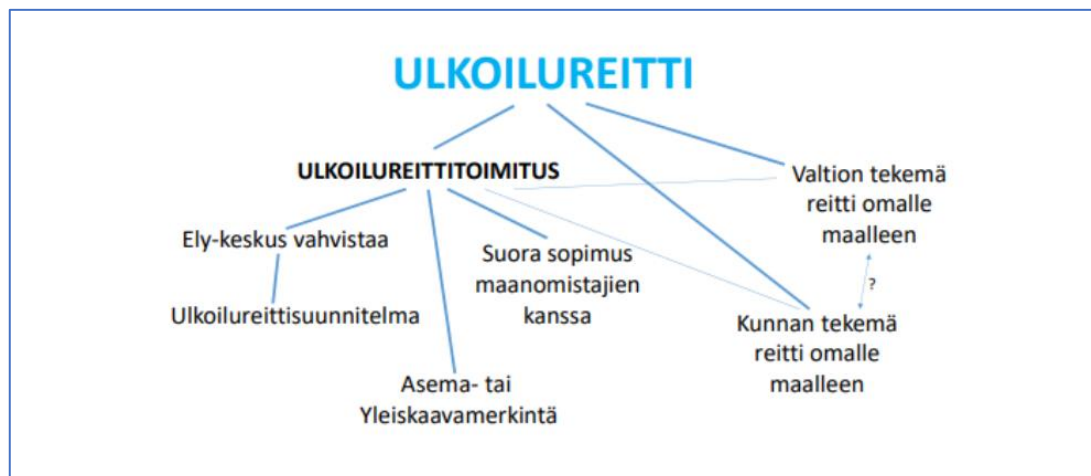
Kahdenkeskisten sopimusten huono puoli on se, että sopimukset raukeavat yleensä maanomistuksen muuttuessa ja sopimuksissa on usein lyhyt irtisanomisaika. Edellä mainituista syyt vaikuttavat reitin pitäjän haluun sijoittaa varoja reitin rakentamiseen ja ylläpitoon.

Sopimus pohja on olemassa ja tällaisessa tapauksessa esim. Suomen Latu ry:n laatima sopimus pohja toimisi hyvin sopimuksena.

Ulkoilureittitoimituksen kautta tehtävä reitin perustaminen on monitahoisempi menettely, joka vaatii laajempaa valmistelua, mutta mahdollistaa pitkäaikaisemman ratkaisun eikä mahdolliset maanomistajien vaihdokset vaikuta reitin olemassaoloon. Ulkoilureittitoimitus voidaan toteuttaa kolmella eri perusteella:

- 1) Toimitus tehdään maanomistajasopimusten perusteella, jolloin ulkoilureittitoimitus voidaan tehdä maanomistajien kanssa tehtyjen sopimusten pohjalta. Ulkoilureittitoimitus turvaa reitin pysyvyyden. Toimitukselle ei ole määräaikaa (UL § 13). Tämä menettely sopii tilanteeseen, kun maanomistajia on vähän kuten Astuvansalmen tapauksessa on. Toisaalta sopimus ei ulotu uudelle maanomistajalle vaan on sopijakohtainen.
- 2) Ulkoilureittitoimitus pohjautuu ulkoilureittisuunnitelmaan, jonka Etelä-Savon ELY-keskus vahvistaa (UL § 2) ja kaupunki teettää toimituksen. Tämä menettely on suositeltava silloin, kun maanomistus on pirstaleinen, maanomistajia on paljon ja paineet ulkoilumahdollisuuksien lisäämiselle ovat suuret. Tapa on käyttökelpoinen mm. suurissa kaupunkikunnissa. Määräaika ulkoilureittitoimituksen teettämiselle on yksi vuosi, jota haetaan Maanmittauslaitokselta ELY-keskuksen vahvistamisen jälkeen (UL § 5).
- 3) Ulkoilureittitoimitus toteutetaan kaavaan merkityn reitin perusteella. Tämä tapa edellyttää samaa pohjatyötä kuin ulkoilureittisuunnitelma. Toimitukselle ei ole määräaikaa (UL § 13). Osalle Astuvansalmen aluetta ei ole voimassa oleva (ranta-)osayleiskaavaa, joten se ei tule kyseeseen tässä tapauksessa.

Ulkoilulain tarkoittama ulkoilureittitoimitus takaa reitin jatkuvuuden kahdenkeskisiä sopimuksia paremmin. Yleisen edun ja tätä suunnitelmaa koskevan kohteen, Astuvansalmen kalilomaalausten ja haetun maanlunastuksen takia, ulkoilureittitoimitus on tarkoituksenmukainen toimenpide.

Ulkoilureitin (-toimituksen) perustamisvaihtoehdot. (Lähde: Tampereen ja Oriveden kaupungit, 2021: Ulkoilureittisuunnitelma / Retkeilyreitti Kintulampi–Pukala–Vähäteerijärvi, s.7.)

Kuten edellä mainitaan, on ulkoilureitti mahdollista määrittä myös kaavamerkinnän kautta. Alueen kaavallista tilannetta on tarkasteltu jäljemmässä (kappale 2.6.). On huomautettava, että Mikkelin kaupunki on lähiaikoina mahdollisesti ja resurssien niin salliessa aloittamassa laajemman rantaosayleiskaavoja koskevan selvitystyön, mutta tämä konkretisoituu myöhemmin.

2.3. Korvaukset maanpohjan käytöstä

Maapohjakorvaukset maanomistajille määritetään erikseen suoritettavan ulkoilureittitoimituksen perusteella. Tässä tarkastelussa on lähdetty siitä, että ulkoilureitin alue tulisi olemaan 4 + 4 metriä polun keskiviivasta laskien.

Mittauksessa varmistetaan reitin leveys ja pituus maanomistajan kiinteistön alueella. Astuvansalmen tapauksessa reitille ei varata liitännäis- eli tauko- ja levähdysalueita. Korvausten määrästä päätetään toimituksen jälkeen. Reittitoimituksessa lähdetään siitä, että ulkoilureitin muodostama 8 metrin levyinen ala molempien maanomistajien tontilla muodostaa rasitteen, jolla ei sallita puunkorjuuta, maaston muokkaamista ja muita alueen luonnetta heikentäviä toimenpiteitä. Maapohja jää maanomistajan omaisuudeksi. Kaupunki ei ole lunastamassa alueita itselleen vaan esittää polkurasitteen muodostamista suunnitellulle kohdalle.

Normaalisti maanomistajille tehdään kertakaikkinen korvaus käytettävästä alueesta joko sopimalla tai maanmittauslaitoksen määräämänä. Korvauksena käytetään maapohjakorvausta (€/m²). Se pohjautuu käytettyihin neliöihin. Reitti on siis maastossa perinteinen normaali ja-lankulusta tai pyöräilystä syntynyt polku. Ulkoilureittitoimituksen maanmittauksen yhteydessä polun keskilinjalle määritellään 6 metrin rasite. Kokonaisuutena rasitevaikutukset on kiinteistölle 491-561-2-16 (ensimmäisen n. 715 m osuudelta) noin 5 720 m² (n. 0,57 ha) ja kiinteistölle 491-561-2-9 (jälkimmäisen n. 1 070 m osuudelta) noin 8 560 m² (n. 0,86 ha). Maanomistajille maksetaan kertakorvaus siitä, että alueen maankäyttö rinnastuu suojelualueeksi.

Lunastettavan maan hinnan määrittelee toimitusinsinööri. Reittitoimitusta hakee reitin pitäjä, eli Mikkelin kaupunki. Toimituksen kustannuksista vastaa kaupunki. Korvausten lainsäädänteisyydestä on kirjattu Ulkoilulain 8 §:ssä (Yksityistiel 15–18 §§; KiinteistönmuodostusL 199–206 §§).

2.4. Toimituksen prosessi

Mikkelin kaupunki on käynnistänyt ulkoilureittitoimitukseen tähtäävän prosessin 25.1.2022 Kaupunkikehityslautakunnan päätöksellä (11 §/2022). Asian tausta on pidempi: kohdealue kuuluu Euroopan tärkeimpiin kalliomaalauskohteisiin ja se on myös Unescon alaisen Global Geopark Saimaan tärkeimpiä käyntikohteita sekä osa Euroopan Neuvoston alaista PRAT-CARP -kulttuurireittiä. Vuosien ajan kulkureitistä kalliomaalausalueelle on ollut epäselvyyksiä ja jokamiehenoikeuksiin nojautuen alueella liikkumista on kyseenalaistettu.

Perustuen Mikkelin kaupunkikehityslautakunnan päätökseen, on Astuvansalmen ulkoilureitin toteuttamistavaksi valittu ulkoilureittitoimitus. Se toteutetaan ESA ELY:n vahvistaman ulkoilureittisuunnitelman perusteella.

Prosessin kulku:

Ulkoilureittiin tähtäävän prosessin kulku on seuraava (ks. UL 3–5 § ja 9 §):

- Kaupunki laatii vaadittavan ulkoilureittisuunnitelman (tämä asiakirja). (UL 3 §)
- Kaupunki kuuluttaa ulkoilureittisuunnitelman nähtävillä 14 vuorokauden ajaksi. Ulkoilureittisuunnitelman työn käynnistämisestä tiedotettiin Mikkelin kaupungin kaupunkikehityslautakuntaa ja valmis suunnitelma viedään tiedoksi lautakuntaan syksyn 2022 aikana.
- Muistutukset suunnitelmaa vastaan (jotka osoitetaan ESA ELY:lle) toimitetaan Mikkelin kaupungin kirjaamoon (kirjaamo@mikkeli.fi) 30 päivän kuluessa nähtävillä olon päättymisestä lukien. (UL 4 §)
- Nähtävillä oloaikana jätetyt muistutukset ja niitä koskevat vastaukset liitetään suunnitelman liitteeksi.
- Ulkoilureittisuunnitelma ja saadut muistutukset toimitetaan paikalliselle ELY-keskukselle (ESA ELY) vahvistamista varten.
- ESA ELY tekee päätöksen suunnitelman vahvistamisesta (UL 4 §) ja antaa päätöksen tiedoksi kuuluttamalla (UL 29 §).
- Vahvistamispäätöksen tultua lainvoimaiseksi kaupungilla on yksi vuosi aikaa hakea ulkoilureittitoimitusta Maanmittauslaitokselta (UL 5 §).
- Ulkoilureittitoimituksen toteuttaa maanmittausinsinööri. Samalla määritellään korvaukset maanomistajille. (UL 6 §)
- Kun ulkoilureittitoimitus on saanut lainvoiman ja määritellyt korvaukset on maksettu maaomistajille, on ulkoilureitin pitäjä (Mikkelin kaupunki) oikeutettu ottamaan reittiin kuuluva alue käyttöönsä. (UL 9 §)

Reittisuunnitelmaa tarkennetaan viranomaislausuntojen perusteella. Reittilinjaukseen vaikuttavat useat tahot. Suunnitelmaa varten pyydetään lausunnot keskeisiltä viranomaisilta ja niihin rinnastettavilta toimijoilta. Saadut lausunnot ovat osana suunnitelmaan (ks. 4.1.). Lisäksi suunnitelmasta tiedotetaan alueen maanomistajalta (UL 4 §). Lausunnot pyydetään seuraavilta:

- Metsähallituksen luontopalvelut
- Suomen metsäkeskus
- Riihisaari – Savonlinnan museo
- Etelä-Savon maakuntaliitto
- Etelä-Savon Pelastustoimi
- Vanamon metsätie (tiekunta), 000-2005-K15239
- Unesco Global Geopark Saimaa -organisaatio
- Paikallinen metsästysseura: Someen Erä-ässä (samalla tiedoksi: Ristiinan riistanhoitoyhdistys: ristiina@rhy.riista.fi; Metsästäjäliitto, Suur-Savon piiri: suursavo@metsastajaliitto.fi)
- ELY-keskuksen liikennevastuualue (Pohjois-Savon ELY-keskus, Kuopio)
- Etelä-Savon ELY-keskuksen ympäristövastuualue
- Mikkelin seudun ympäristövalvonta, ympäristönsuojelu

2.5. ELY-keskuksen rooli

Etelä-Savon ELY-keskus läpikäy ulkoilureittisuunnitelman laillisuusperiaatteet ja arvioi ettei maaomistajille, muille alueen toimijoille, ympäristölle, luontoarvoille ja liikenteelle koidu huomattavaa haittaa reitin vaikutuksista, ja että kyseisiä asioita on tarkasteltu riittävällä tavalla ulkoilureittisuunnitelmassa, joka on jätetty vahvistettavaksi.

ELY-keskus siis varmistaa reitin perustamisen edellytyksien täyttyvän ja, että ulkoilureittisuunnitelmassa on selvitetty kattavasti reitin vaikutuksia alueen eri toimijoihin, toimintoihin ja ympäristöön nähden.

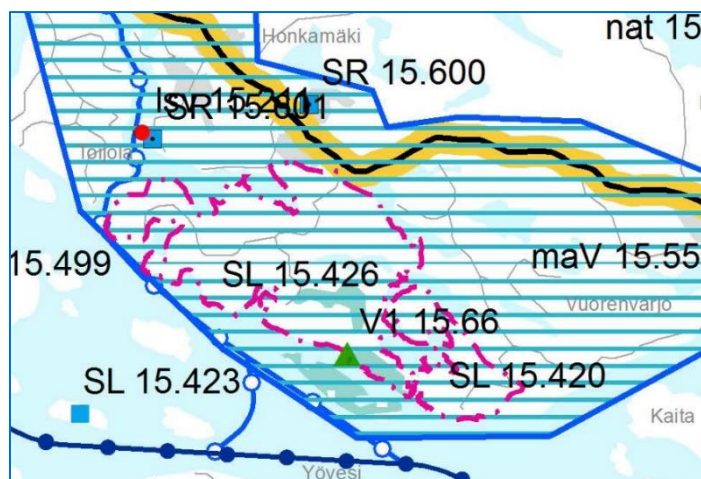
Ennen ulkoilureittisuunnitelmasta tiedottamisesta maaomistajille ja lausunnonantajille kaupunki järjesti työkokouksen (13.4.2023) ESA ELY:n, Mikkelin seudullisen ympäristöpalveluiden ja MikseiMikkeli Oy:n asiantuntijoiden kanssa. Neuvottelussa esiteltiin reittisuunnitelmaa ja toimitusmenettelyä. Neuvottelussa ulkoilureittisuunnitelman sisältöön saatiin kaikilta viranomaistahoilta hyvää ja rakentavaa palautetta, jotka on sisällytetty tähän asiakirjaan.

2.6. Suunnittelualueen kaavallinen tarkastelu

Etelä-Savon 2. vaihemaakuntakaavassa Astuvansalmen suurympäristö on määritelty kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta maakunnallisesti merkittäväksi alueeksi. (Aluerajaus on kutakuinkin sama kuin em. Ristiinan Veskansan kulttuurimaisema-alue VAKA-asiakirjassa.)

Maakuntakaavassa merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita ja rakennettuja kulttuuriympäristöjä. Alueeseen sisältyvät arvokohteet on lueteltu kohdeluettelossa (ks. jäljessä, maakuntakaavan jälkeen).

Alueiden suunnittelumääräyksenä on, että alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen historiallisesti tai ympäristön kannalta arvokkaat (...) maisema-alueet tai muut niihin verrattavat erityisarvot. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava määräykset maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön osatekijöiden, kokonaisuuden ja ominaislaadun säilyttämiseksi. Suosituksena on, että ympäristöön merkittävästi vaikuttavista toimenpiteistä tulee pyytää lausunto museoviranomaiselta ja ELY-keskukselta.

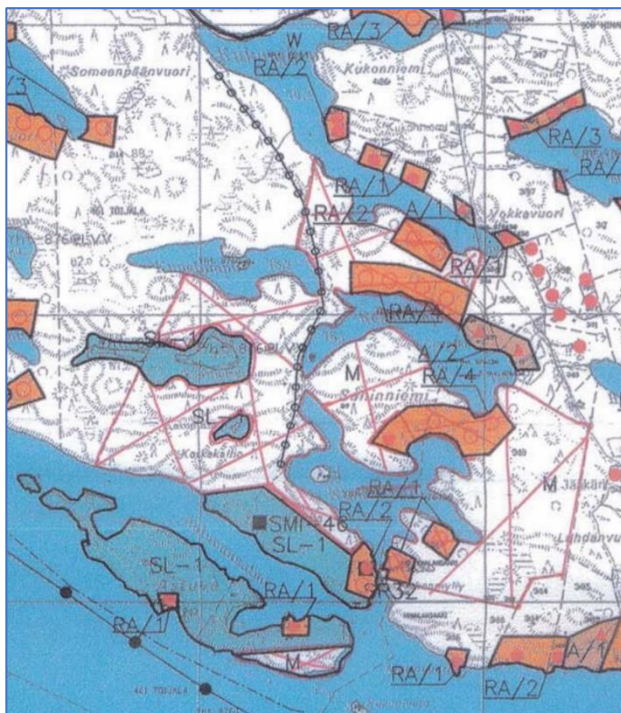

Osasuurennos Etelä-Savon maakuntakaavasta. Astuvansalmen kalliomaalausalue on osoitettu kartassa merkinnällä SL 15.420.

Varsinainen kalliomaalausalue on maakuntakaavassa määritelty luonnonsuojelualueeksi ”SL 15.420”, kuten myös myöhemmin esitetystä rantaosayleiskaavassa, LV 2003, ja sen laajennuksessa, LV 2018. Astuvansalmen SL-alueen pohjois- ja luoteispuolelle on merkitty myös Vuorilammen maakunnallisesti tärkeäksi arvioitu SL-alue (15.426). Lisäksi kalliomaalausten edustalle on merkitty retkisatama (vihreä kolmio; matkailu- ja virkistysalue V1 15.66).

Maakuntakaavassa punaisella viiva-piste -viivalla on merkitty valtakunnallisesti arvokas kallioalue (ge1), jonka suunnitelmääräyksessä todetaan, että ”alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen maisemakuvan, luonnonkauneuden, geologisten muodostumien sekä erikoisten luonnonolosuhteiden ja -esiintymien säilyminen. Alueella metsien hoito ja käyttö perustuu voimassa olevaan metsälainsäädäntöön.”

Alueen **rantaosayleiskaavan** osalta voidaan todeta, että suunnittelualueella ei ole kokonaisuudessaan voimassa olevaa kaavaa. Osittain alueella on voimassa ”Yöveden ja Louhiveden rantaosayleiskaava”, joka on saanut lainvoiman 2003. Kaava-alue päättyy kiinteistörajalle Ritolamme pohjoispuolella. Alkuosaltaan suunniteltu polkureitti kulkee alueella, joka on osoitettu maa- ja metsätalousalueeksi (M), joka sallii haja-asutusluonteista rakentamista ja maa- ja metsätalouden harjoittamista.

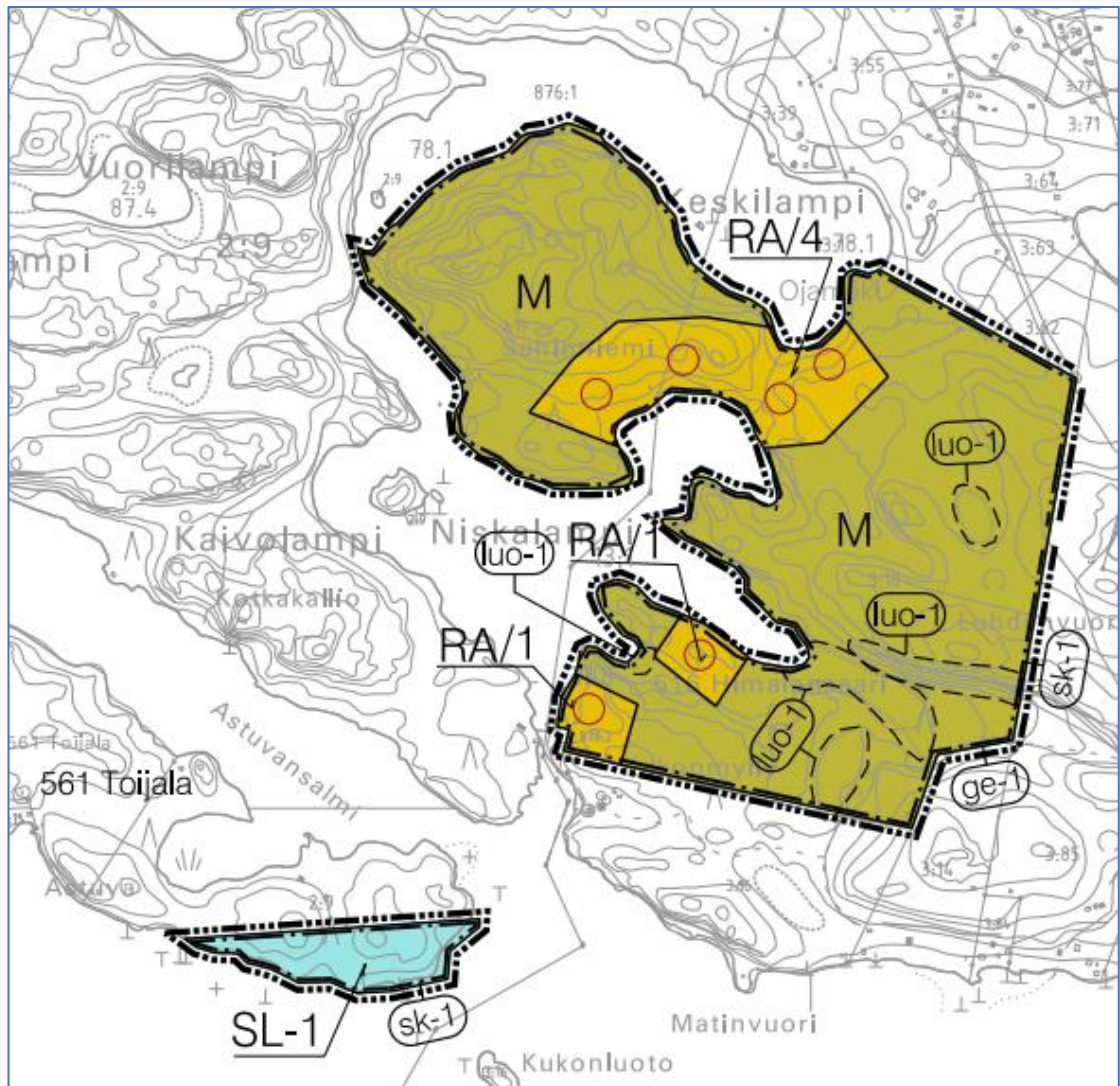
Osasuurennos Yöveden-Louhiveden rantaosayleiskaavasta (ind. #7071). Kaava on hyväksytty alkujaan Ristiinan kunnanvaltuustossa vuonna 1999. Astuvansalmen kalliomaalauskenttä on osoitettu suojelumerkinnällä SMI-46. Alueet, joilla ko. ROYK ei asettunut voimaan, ovat merkitty punaisin aluerastein. ROYK on saanut lainvoiman vuonna 2003.

Kyseisen ROYK:n laadinnan yhteydessä tilan 491-561-2-9 osalta rantarakentamisen mitoituksessa oli epäselvyyttä, joten kaava-alueessa on kaavoittaman osa-alue – näiden alueiden päälle on vedetty punaiset rastit (ks. osasuurennos OYK:sta yllä).

Varsinainen kalliomaalausalue, jota koskee laajempi lunastuslupaprosessi, on puolestaan merkitty SL-1 -alueeksi, joka tarkoittaa luonnonsuojelualueutta (luonnonsuojelulain nojalla valtion toimesta toteuttava alue).

Rantaosayleiskaavan karttaan on myös merkitty pallo-viivalla ohjeellinen sijainti retkeilyreitille; se noudattaa lähtökohtaisesti yksityisten maiden läpi kulkevaa polkua, jonka tässä suunnitelmassa hahmoteltu ulkoilureitti korvaa.²

Vuonna 2018 itäinen osa kyseisestä kaavoittamattomasta alueesta sai **ROYK:n laajennuksen** (ks. alla). Tuolloin kuitenkin nyt tarkastelussa olevaa reittialuetta ei otettu mukaan osayleiskaavan laajennukseen. Käytännössä itäisen osan rakennuspaikat määriteltiin samoille paikoille kuin vuonna 2003 lainvoiman saaneessa alkuperäisessä ROYK:ssa.

Yöveden–Louhiveden rantaosayleiskaavan laajennus vuodelta 2018 (Lv 29.3.2018, kaavaind. #7085).

Vuoden 2018 laajennuksen myötä vahvistui Niskalammen rannalle viisi rakennuspaikkaa sekä Astuvansaaren eteläkärjen luonnonsuojelualue (SL-1).

Mikkelin kaupungin linjauksen mukaisesti alle 3 hehtaarin (30 000 m²) kokoisille vesi- ja järvi-alueille ei myönnetä edes poikkeamisluvalla rakentamisaikkoja. Astuvansalmen alueella oleva Kuvelampi on kooltaan n. 7,3 ha, Keskilampi n. 12,5 ha ja Niskalampi n. 15,5 ha. Näille

² Mikäli alueen ROYK uudistetaan, niin tässä suunnitelmassa esitetty polkureitti tulisi merkitä myös uuteen ROYK:aan.

alueille voivat maanomistajat tutkia ja laadituttaa kuluunsa mahdollista ranta-asemakaavaa ja siten rantarakentamiskaavojen. Sen sijaan uuden polkureitin varrelle jäävien Ritolammen (n. 0,6 ha) ja Vuorilammen (1,4 ha) pinta-ala ei ole mahdollista rakennuspaikkoja kaavalla.

Saimaan rantaan ja Astuvansalmeen mahdollisesti sijoittuvat rakennuspaikat ovat ongelmallisia paitsi kohteeseen lisääntyvän vene- ja laivaliikenteen sekä kalliomaalaus- ja rakentamisen arvosta. Maalausalueen ympäristön muinaismaisema on tarkoituksenmukaista säilyä rakentamattomana.

Voimassa olevassa rantaosayleiskaavassa kummallekään maanomistajalle ei ole osoitettu rakentamiskaavojen ulkoilureitin välittömässä läheisyydessä. Kuten todettu, asiaa voi tutkia ja selvittää ja mikäli (Lampialueen) rantakaavan tekemiselle havaintaan olevan edellytyksiä, niin Mikkelin kaupungin maankäyttö ja kaupunkirakenne -tulosyksikön asiantuntijat antavat lisätietoja mahdollisesta (ranta-)kaavaprosessista.

Mikäli alueelle tehdään laajempi ROYK:n tarkastus tai laajennus, on tarkoituksenmukaista tarkastella, voidaanko ulkoilureitin vahvistamisen ja toimituksen jälkeen ulkoilureitti vahvistaa myös kaavassa. Samalla on syytä tarkastella laajemminkin alueen rantarakentamisen mahdollisuudet ja rajoitteet.

Nykyistä Astuvansalmen kalliomaalauksille johtavaa polkua ei ole merkitty riittävän selvästi maastoon. Tästä johtuen osa retkeilijöistä eksyy Suurlahdentien pysäköintialueelta lähtevää Vanamotietä liian pitkälle etelään – päätyen Vääränpohjanlahden rannalla sekä tien varrella olevien vapaa-ajanasuntojen pihapiireihin. Tämä koetaan ongelmaksi Vanamotien varrella olevien vapaa-ajanasuntojen omistajien taholta. Polkureitin virallistaminen ulkoilureittitoimintuksella parantaa reitin opastusta. Myös virallistettua ulkoilureittiä voidaan markkinoida tehokkaammin ja matkailijoille voidaan jakaa tarkkaa ja täsmällistä tietoa ulkoilureitin lähtöpäikasta ja reitin sijainnista esimerkiksi internetin paikkatietopalveluiden osalta (mm. Googlen karttapalvelut).

3. Astuvansalmen ulkoilureitin kuvaus

Seuraavassa on kuvattu tarkemmin reitin tarvetta, käyttöä sekä reitin rakentamiseen liittyviä asioita. Kohteen luonto- ja maisemaselvitys on referoitu tässä luvussa.

Aiemmin mainitun kaupungin ja ESA ELY:n välisen työkokouksen yhteydessä keskusteltiin ulkoilureitin pinnoittamisen tarpeesta, maastoon mitattavan rasiitteen (tai perustettavan kiinteistön) leveydestä, alueen puustosta ja sen hoidosta tulevaisuudessa sekä reitin käyttöturvallisuudesta.

Osion lopulla on yksityiskohtaisempi reittiselostus ja valokuvia polkureitistä. Valokuvat ovat kesältä 2022.

3.1. Reitin tarve ja ennakoidut käyttäjämäärät

Kuten reitin kaavallisen tarkastelun kohdalla on kerrottu, Astuvansalmen kalliomaalauksille, retkikohteeseen, liittyvä osoitetieto ja reittiohjaus on puutteellista. Jokamiehenoikeutta noudattavat retkeilijät voivat helposti eksyä kulkemaan Vanamontietä liiaksi länteen, jolloin on riskinä joutua joko Vääränpohjanlahden tai jopa Vieruvuoren alueiden vapaa-ajanasuntojen pihapiireihin. Sen tämä ulkoilureittitoteutus estää tehokkaasti.

Tarve Suurlahden–Astuvansalmen ulkoilureitin perustamiselle on suuri. Alueen maanomistajien etu on, että perustettavalla reitillä liikkuminen on varmempaa, ohjatumpaa ja kestävämmällä pohjalla. Uuden polkureitin linjaamisen myötä laajempien lampien ranta-alueet jäävät maanomistajien käyttöön.

Astuvansalmen kalliomaalaukset ovat valtakunnallisesti merkittävän ja pohjoismaiden suurin yhtenäinen esihistoriallinen kalliomaalauskohte. Se on yksi merkittävimmistä matkailunähtävyyksistä Suomessa ja Etelä-Savossa. Vuonna 2019 Astuvansalmen kalliomaalauskohte hyväksyttiin ensimmäisenä suomalaisena kohteena osaksi eurooppalaista Prehistoric Rock Art Trails -kulttuurireittiä. Lisäksi Astuvansalmen kalliomaalaukset ovat yksi merkittävimmistä UNESCO Global Geopark Saimaan geokohteista, joissa yhdistyy niin geohistorialliset jäljet jääkauden vaikutuksesta ympäristöön kuin kulttuurihistoriallinen kulttipaikka, joka kertoo alueen pitkästä asutushistoriasta.

Etelä-Savon alueella on PRAT-CARP -kulttuurireittityön ja UGG Saimaa -työn lisäksi merkittäviä luonto- ja kulttuurimatkailun hankkeita, esim. kaupungin kehitysyritys MikseiMikkelin hallinnoima hanke GeoNaCu Saimaa -hanke, jossa yhteistyössä yritysten kanssa kasvatetaan ja kehitetään matkailuelinkeinoja ja alueellista elinvoimaa. Astuvansalmi on kiinteä osa alueellisen matkailutoiminnan kehittämistä, johon liittyy mm. risteily- ja muita kehittämishankkeita, joita tämä ulkoilureittisuunnitelma tukee.

Reitin käyttö tulee olemaan ensisijassa kävelyä ja patikointia (UL 3 §). Reitti perustetaan niin, että periaatteessa kulku motorisoidulla maastoajoneuvolla (ns. mönkijä tai moottorikelkka) ei olisi mahdollista. Kalliomaalausalueen, retkikohteen rakentamis- ja huoltotyöt tulisivat tapahtumana vesiteitse. Kulku polulla moottoriajoneuvoilla kielletään. Reitti ei tule olemaan osana Yövedellä kulkevaa moottorikelkkareittiä eikä osana latuverkostoa. Reitille ei

suunnitella talviaikaista kunnossapitoa, mutta hiihtäminen, lumikenkäily ja kulkeminen muuten talvisaikaan reitillä on sallittua. Reitistä ei tule esteetöntä.

Mikkelin kaupunginhallitus on hyväksynyt vuonna 2019 Anttolan luontokeskuksen ja Astuvan kalliomaalauskeskuksen kehittämissuunnitelman (Kh § 338/2019) ja jonka pohjalta suunniteltiin em. GeoNaCu Saimaa -hanke. Ohjelmassa korostetaan Astuvansalmea alueellisen matkailutuotteiden kärkenä. Tavoitteena on lisätä alan yritysten määrää ja työllistää paikallisesti merkittävän määrän työntekijöitä matkailun alalla. Kehittämissuunnitelmassa Astuvansalmen osalta todetaan:

”Alueelle kaivataan kalliotaidekeskuksen lisäksi lähellä maalausta sijaitsevaa infopistettä, ohjelmapalveluja ja tapahtumia, maalausten ympäristön ja infrastruktuurin parantamista, elämyksellistä majoitusta sekä reitistöjen ja liikkumisen suunnittelua ja tuotteistamista.”

”Kehittämisen tulee pitää sisällään viestintä, markkinointi ja yhteistyö. Asukaskyselyssä kehittämisen haasteiksi nostettiin esille maalausten ja kulttuurimaiseman suojelun varmistaminen, toiminnan taloudellisuus ja rahoituksen saaminen sekä liian kaupallisuuden välttäminen.”

Kehittämissuunnitelmassa arvioidaan, että Astuvansalmen ulkoilureitin käyttö voi kasvaa voimakkaasti ja viime vuosina kotiseutu- ja paikallishistoriaa vaaliva Ristiina-Seura on ylläpitänyt kohteessa vieraskirjaa. Sen kautta voidaan arvioida kohteen kävijämääriä ja -kansallisuuksia.

Vieraskirjan tietojen mukaan vuosittain kohteessa on käynyt 2 500–3 500 henkilöä. Vuosien 2018–2021 seurannan mukaan kävijöiden lähtömaat ovat: Norja, Ranska, Belgia, Venäjä, Italia, Saksa, Thaimaa, Valkovenäjä, Viro, Hollanti, (Ahvenanmaa). Lisäksi kohteessa käy paljon koululaisia Mikkelistä ja lähialueen kunnista. Tässä tulee huomioida, että seuranta ei toisistaan ole kattava ja reitin epävirallisuuden takia varmuutta kävijämääristä ei voida vahvistaa. Todennäköisempää on, että kävijöitä on vuosittain lähemmäs 10 000 henkeä.

Tulevaisuudessa, vahvistuvan ulkoilureitin ja sen parantamisen myötä kohdetta ja reittiä voidaan myös markkinoida tehokkaammin. MikseiMikkelistä arvioidaan, että kohteen kävijämäärät tulevat kasvamaan. Ne voivat jopa kolminkertaistua, jolloin Astuvansalmelle voisi kulkea lähes 20 000–30 000 retkeilijää vuosittain. Osaksi syynä kohteen suosion kasvuun on lisääntyvä kotimaanmatkailun kysyntä globaalissa tilanteessa – osaksi syynä ovat parantuvat mahdollisuudet reitillä kulkemiseen ja reitin osuvampi markkinointi. Tulevaisuudessa selvitetään mahdollisten kävijälaskureiden käyttöä, vähintään kesäaikaisten (touko–syyskuu) kävijämäärien todentamiseksi. Kävijälaskureiden hankinta, käyttö ja ylläpito ratkaistaan Mikkelin kaupungin ja MikseiMikkelin kesken.

Reitti on niin sanottu omatoimireitti. Tämä tarkoittaa, että vaikka ulkoilureitti, polkualue, tulisi ulkoilureittitoimituksen kautta lunastettavaksi rasitteena kaupungille, ei reitillä ole luonnollisestikaan aktiivista, päivä- tai viikkokohtaista ylläpitoa. Reitillä kulkeminen tapahtuu retkeilijän omalla vastuulla. Asia on syytä huomata myös siinä tapauksessa, että ulkomaisten matkailijoiden määrän odotetaan kasvavan.

3.2. Luontoselvitys

Faunatica Oy teki Mikkelin kaupungin (maankäyttö ja kaupunkirakenne) tilauksesta luontoarvojen perusselvityksen Suurlahdentie–Astuvansalmen ulkoilureitiltä. Maastoinventointi suoritettiin 3.10.2022, joka ei ollut aivan ihanteellisin aika kasvillisuuden havainnointiin, mutta luontotyyppien tunnuspiirteet olivat vielä hyvin nähtävissä. Maastossa kiinnitettiin huomio luontotyyppisiin, kasvistoon ja kasvillisuuteen, mutta myös maa- ja kallioperän ominaisuuksiin. Myös eläimistöhavainnot kirjattiin muistiin.

Työn keskeisenä tavoitteena oli kartoittaa luonnonsuojelulain (LsL. 1996/1096) ja vesilain (VesiL. 2011/587) suojeltavia luontotyyppisiä, metsälain (Metsäl. 1996/1093) erityisen tärkeitä elinympäristöjä, sekä uhanalaisia ja muita erityisesti huomioitavia luontotyyppisiä.

Mikkelin kaupungin paikka- ja maastotietopalvelut oli toimittanut ko. reitin gps-tiedoston Faunaticalle ja tarkastelu tehtiin tässä suunnitelmassa esitetyllä reitillä.

Tulokset ja johtopäätökset

Faunatica raportoi asiasta kaupungille 20.10.2022:

”Suunniteltu uusi ulkoilureitti kulkee pääosin kuivahkoilla mäntykankailla. Myös kuivaa mäntykangasta esiintyy kallioiden lakialueilla sekä mustikkatyyppin metsää notkopaikoilla. Vallitsevan mäntypuuston ikä on pääosin 20–60 vuotta, joten metsät ovat nuoria tai varttuvia. Maapuustoa tai kuollutta pystypuustoa ei juurikaan ole, mikä kertoo aikaisemmista metsänhoitotoimenpiteistä. Luonnontilaisempien metsien piirteitä (eri-ikäisyys, erirakenteisuus, kuollut puusto, säilyneet jatkumot, puulajimonimuotoisuus) ei tavattu.

Suunnitellun reitin varrella ei ole luonnonsuojelulain tai vesilain suojeltuja luontotyyppisiä. Myöskään metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä ei ole reitillä tai sen lähiympäristössä.

Suunnitellun reitin varrelta ei tavattu luonnonsuojelulain 49 §:n lajien (lepakot, liito-orava, saukko, viitasammakko) potentiaalisia elinympäristöjä.

[S]elvityksessä ei havaittu mitään sellaisia luontoarvoja, joilla olisi vaikutusta uuden ulkoilureitin linjaamiseen suunnitellusti.”

3.3. Reitien rakentaminen ja ylläpito

Ulkoilureitin toteutuksesta on suunnitelman liitteenä alustava tarkastelu. Sen on laatinut Mikkelin kaupungin Kaupunkiympäristön tulosalueelta kaupunginpuutarhuri Marko Vuorinen.

Reitien rakentamista helpottaa, että (uusi) reitti kulkee varsin tavanomaisessa suomalaisessa talousmetsässä. Reittipohjan maastotarkastelussa reitille haettiin linjoja alueella kulkeneen metsäkoneen jälkiä pitkin. Reitien rakentaminen ja perustaminen pyritään tekemään mahdollisimman hienovaraisesti metsäluontoa ja puustoa säästäen. Rakentaminen tarkoittaa tässä yhteydessä hienovaraista maan muokkausta tai polkupohjan leikkaamista. Reittialueen alustaa parannetaan karsimalla varvikkoa ja pieniä vesoja sekä mahdollisesti siirtämällä isompia kiviä ja muita esteitä pois. Reitien varrella olevaa puustoa ei poisteta, vaan metsätyöt

kohdentuvat lähinnä risujen ja pensasmaisten kasvustojen karsimiseen. Itse polkualueen leveys (siis puuttoman kulutuspinnan leveys) olisi enimmillään noin 1,5 m. Alustavien tietojen mukaan se arvioidaan hyvin soveltuvaksi suunnitellulle polulle.

Reitin pinnoitusta on tarkasteltu eri näkökulmien kautta. Saimaan alueella on muutamia, erityisesti saari- tai muuten hankalasti saavutettavissa kohteissa vastaavanlaisia ja -mittaisia polkuja, joissa pinnoitus on toteutettu kivituhkalla tai vastaavalla pintamateriaalilla. Parhaat vastaavat toimenpiteet on tehty aiemmin esimerkiksi Sulkavan Pisamalahden Linnavuorella sekä Taipalsaarella olevan ns. skiittasaaren eli Ilkonsaaren reiteillä.

Reitin toteutuksen ja käytettävyyden näkökulmasta on tarpeen määrittellä, että polkureitti pyritään pitämään luonnonpolkuna: reittiä ei siis pinnoiteta kivituhkalla tai soralla. Tavoitteena on, että polku on kuljettavissa ainoastaan jalan (mahdollisesti maastopyörällä). Moottorikäyttöisellä ajoneuvolla (moottorikelkka, mönkijä) kulku ei ole mahdollista.

Reitin pintamateriaalia koskeva määrittely rajaa perustamisvaiheen kunnostustoimia. Vain kaikkein merkittävimmät kivi- ja kantoesteet poistetaan ja polku jätetään luonnonpolulle tyyppilliseen tilaan. Koska polkua ei laajenneta tai pinnata muuten, se rajaa myös Astuvansalmen retkeilykohteen huoltotoimintoja. Merkittävimmät huolto- ja rakennustoimet suoritetaan siis vesiteitse. Se ei muuta nykyistä käytäntöä, jossa Pidä Saaristo Siistinä ry:n uusin Roope-Saimaa -huoltoalus hoitaa alueen puuceen huoltotyöt. Asia on lähinnä huomioitava siinä vaiheessa, kun alueen muita rakenteita (katselusilta, laiturirakenteet jne.) uudistetaan. Lunastuslupa-alueen siirtyessä tulevaisuudessa Metsähallituksen hallintaan, voidaan nähdä että Metsähallituksella on riittävästi teknistä osaamista ja taloudellisia resursseja retkikohteiden kehittämisessä, että vesistökuljetusten järjestäminen ei ole ongelma.

Reitin rakentamisen osalta Kaupunkiympäristön tulosalue laatii toteutus- ja ylläpitosuunnitelman, jossa selvitetään mm. alueella vaadittavien puusillan ja pitkospuiden rakentaminen. Siinä yhteydessä ratkaistaan pitkospuuosuuden pituus, kohtaamispaikkojen (”levikkeiden”) lukumäärä, toteutustapa ja muut asiat.

Reitin pääopasteet sijoitetaan reitin lähtöpaikalle, Suurlahdentien P-alueelle sekä Vanamotien varteen, noin 760 metrin päähän lähtöpaikalta. Lisäksi reitin loppupäässä oleva tervahauta sekä risteyskohta vanhan polun kääntyessä kohti kalliomaalauksia ansaitsevat opastaulut. Luonnollisesti itse kalliomaalausalueelle on syytä pystyttää isompi opastaulu. Reitin varrelle voidaan sijoittaa neljä mittakaavaltaan pienempiä kohdeopasteita, jotka kertovat alueen erityispiirteistä. Reittikuvaus-osiossa on esitetty, että kohdeopasteet voisivat koskea polun alkupäässä huomattavia siirtolohkareita Kuvelammen länsipuolella, jossa on havaittavissa myös vanhoja kaskiviljelyn jälkiä sekä Vuorilammen maisemapaikalle sekä tervahaudan kohdalle.

Reittiopasteiden tekemisessä hyödynnetään UGG Saimaan laatimia kohde- ja yleisopastemalleja. Saimaa Geopark -yhdistyksen laatimista opastekylttille voidaan valita esim. seuraavalla sivulla esitetty malli, joka on Puumalan kunnan alueella olevan Norppapolun kohdeopasteesta. Mikkelin kaupunki tulee vastaamaan opasteiden pystyttämisestä ja opasteiden sisältötekstit laaditaan kaupungin ja MikseiMikkelin, Metsähallituksen sekä UGG Saimaan yhteistyönä.

Edellä mainitussa viranomaisten kanssa pidetyssä työkokouksessa tarkasteltiin myös Suurlahdentien lähtöpaikkana olevan pysäköintialueen laajennusta. Tähän ei ole välitöntä tarvetta, mutta asiaan kannattaa palata ELY-keskuksen liikenne- ja infrastruktuurivastuualueen toimijoiden (POS ELY) kanssa myöhemmin. Jos alueen ROYK:aa tarkastellaan myöhemmin uudelleen, on pysäköintialueen mahdollinen laajennus huomioitava tässä yhteydessä.

Kuva: Puumalan kunnan Facebook-sivu

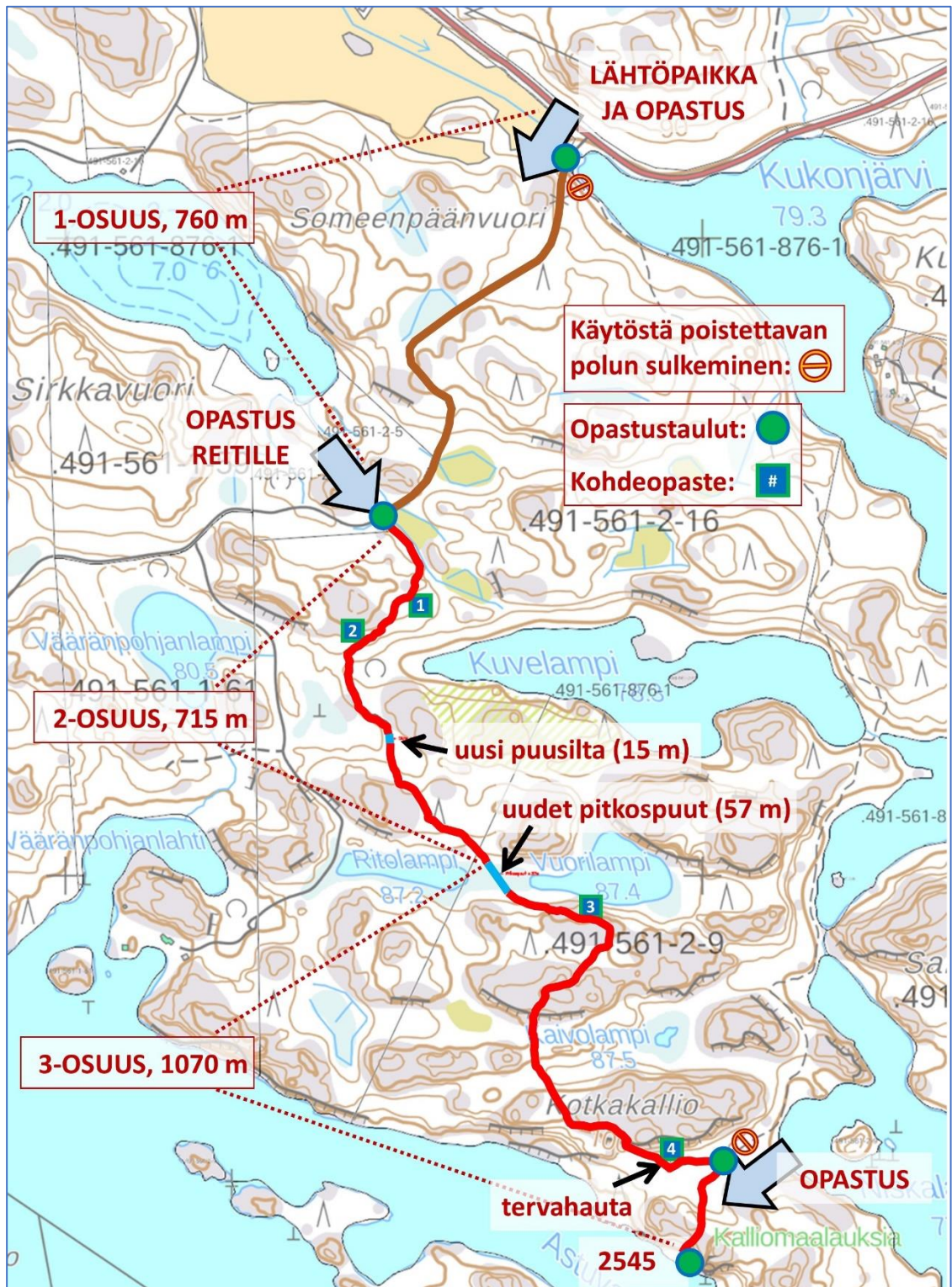
3.4. Reittiselostus

Astuvansalmelle johtava polkureitti voidaan jakaa karkeasti kolmeen jaksoon:

- 1) pohjoiseen jaksoon, joka noudattaa Vanamontietä, matkan pituus on noin 760 metriä;
- 2) keskimmäiseen metsäjaksoon, joka alkaa Vanamontieltä ja päättyy Ritolammen ja Vuorilammen väliselle kannakselle, matka pituus on noin 715 metriä;
- 3) eteläiseen metsäjaksoon, joka alkaa Ritolammen ja Vuorilammen välisiltä pitkospuilta ja päättyy lunastuslupa-alueen pohjoispuolella olevalle tervahaudalle, matkan pituus on noin 1070 metriä.

Matkan loppupäässä, tervahaudalta kalliomaalauskentälle, reitti kulkee vanhaa polkua pitkin ensin noin 90 metriä vanhan polun risteykseen, josta käännytään etelään ja saavutaan varsinaiselle kalliomaalauskentälle. Vanhan polun kohdalle rakennetaan opastus- ja muu rakenne, niin, että retkeilijöiden kulku pakotetaan menemään uutta pitkin ns. läntistä polkua pitkin.

Koko reittisuunnitelman karttaesitys on kuvattu seuraavalla sivulla.

Kartta uudesta "läntisestä" reitistä Suurlahdentien P-alueelta Astuvansalmen kalliomaalauksille. Karttaan on ohjeellisesti merkitty isommat opastuspaikat, joilla varmistetaan se, että retkeilijät kulkevat merkityllä polulla. Samoin karttaan on hahmoteltu sijainnit rakennettavalle puusillalle (noin 15 m) ja pitkospuille (noin 57 m). Pienemmät kohdeopasteet kiinnittävät huomion reitin varrella oleviin yksityiskohtiin. **HUOM:** reitin loppupään osalta (tervahaudalta perille) polun opasteet ja kulku suunnitellaan yhteistyössä Metsähallituksen kanssa.

Kaksi ensimmäistä osuutta (Vanamotie ja keskimmäinen metsäjakso) kulkee kiinteistön 491-561-2-16 alueella, eteläinen metsäjakso kulkee kiinteistön 491-561-2-9 alueella. Seuraavassa on kuvattu tiiviisti kunkin jakson piirteitä tavallisen retkeilijän näkökulmasta.

1) Pohjoinen jakso:

Reitin ensimmäinen 760 m kävellään Vanamontietä pitkin metsäpolun alkuun. Maisemallisesti reitti ei eroa normaalista suomalaisesta metsä- ja maaseutumaisemasta. Vanamontie polveilee alueen mäkisyyden mukaan ja reitti on helpokulkuinen. Ajoneuvolla ajo Vanamontielle on estetty portilla, retkeilijä pääsee kiertämään portin helposti. Alue on kiinteistöä 491-561-2-16. Reitti on kuvattu seuraavan sivun kartassa ruskealla yhtenäisellä viivalla.

Leimallista polun alkupäälle on lähtöpaikkana toimiva P-alue, joka sijoittuu Suurlahdentien kiinteistön puolelle. Se on ELY-keskuksen hallinnoimaa tiealuetta. P-alue on pinnoitettu. P-alueella ei sallita yön yli tapahtuvaa majoittumista asuntoautolla tai -vaunulla.

Nykyinen Vanamotien portti. Jatkossakin ajoneuvoliikennettä rajoitetaan Vanamontielle, joka on yksityinen tiekunta.

2) Keskimäinen metsäjakso

Vanamotieltä siirrytään keskimäiselle jaksolle, joka jatkuu metsässä. Matkan osuus on noin 715 metriä. Siirtyminen Vanamotieltä metsäpolulle varmistetaan siten, että polku alkuun pystytetään riittävän iso ja huomion herättävä opaskylttirakenne, jota kulkija ei voi olla huomaamatta.

Kaupunki ja maanomistaja (491-561-2-16) sopiva erikseen opastaulun pysyttämistä. Kyltti voisi olla samanlainen kuin sivun 20 opastaulu.

Kokonaisuudessaan keskimäinen metsäjakso on perinteistä suomalaista (talous- ja) mänty-metsää. Reitin alkuosassa polun verralla on kaksi mielenkiintoista jääkauden aikaista siirto-lohkareta, joista varsinkin suurempi on jäänyt mielenkiintoiseen asentoon silokallion päälle (ks. kartta, kohdeopaste #1). Hieman tämän jälkeen maastossa on havaittavissa vanhoja, kaskiviljelyn aikaisia kivikasoja (ks. kartta, kohdeopaste #2). Polun varrelle pystytettävät kohdeopasteet (A3-koko) ja muut polkuopasteet parantavat kävijäturvallisuutta.

Kuvassa todennäköisesti kaskiviljelynaikaisia kivikasoja keskimäisellä metsäjaksolla. Kartta-kuvassa tämä paikka on kohdeopaste numero 2:n kohdilla. Kivikasoja oli itään viettävällä rinneellä puolen tusinaa. Osa kasoista oli kaatunut metsäkoneen jäljiltä. Kuvassa 2.9.2022 tarkasteluretken tehnyttä joukkoa Mikkelin kaupungilta, ESA ELY:itä ja Metsähallitukselta.

Pääsääntöisesti polku voidaan tällä jaksolla perustaa maastossa olevien metsäkoneen tekemille urille. Kuvelammen länsipään jälkeen reitti ylittää mahdollisen muinaisjoen pohjan, jossa maaperä on kivikkoista ja hankalakulkuista. Todennäköisesti alueella on kevät- ja

kesäkaudella myös puro. Tässä paikassa kulku ohjataan rakennettavan puusillalle. Sillan pituus on noin 15 metriä.

Sillalta nouseaan matalahkon harjanteen päälle, jossa kulku ohjautuu luontevasti jälleen metsäkoneen kulku-uralle. Harjanteelta laskeudutaan Rito- ja Vuorilampien väliselle kannakselle. Maanomistajien raja kulkee aivan Ritolammen itäpäähän tasalla. Keskimmäinen polkujakso päättyy kannakselle rakennettaviin pitkospuihin.

Toisen ja kolmannen polkujakson taittekohtassa polku kulkee Rito- ja Vuorilammen välisellä kannaksella. Alue on alavaa ja kevät- ja kesäaikaan todennäköisesti hyvin märkää maastoa. Kannaksella on todennäköisesti metsäkoneen synnyttämä kulku-ura, jonka kohdalle pitkospuut on luonteva rakentaa. Rakentaminen ei vaadi puuston poistoa.

3) Eteläläinen metsäjakso

Polun kolmas ja viimeinen jakso on kokonaisuudessaan maanomistajan 491-561-2-9 alueella ja päättyy rakennettavilta pitkospuilta lunastuslupa-alueen pohjoispuolella olevan tervahaudalle. Jakson pituus on kaikkiaan 1070 metriä.

Pitkospuilta reitti kääntyy aavistuksen itään ja nousee Vuorilammen eteläpuoleista rinnettä. Rinteen päältä on mainio näköala Vuorilammelle ja sen pohjoisrannan jyrkänteisiin: matkailija saa esimakua Astuvansalmen jylhistä kalliomaisemista. Tälle kohdalle voi hyvin sijoittaa pienemmän kohdeopasteen (ks. kartta, kohdeopaste #3), jossa kuvataan niitä geologisia ja glasiaalisia prosesseja, jotka synnyttivät Vuorilammen jyrkännemaiseman.

Vuorilammen eteläpuoleiselta ylänneeltä laskeudutaan kallionjyrkänten repeämästä alavampaan maastoon, joka on talousmetsää. Mänty on hallitseva puulaji. Repeämäkohta pystysuoran kalliojyrkänten keskellä on luonteva paikka polulle. Tämä laskukohta sekä

Kotkakalliolle nousu on korkeuseroltaan merkittävä, mutta tavallista metsäpolkua kulkien reitti ei vaadi porrasrakenteita.

Kotkakalliolta laskeudutaan viistosti itään vievää reittiä pitkin. Tehdyn maastoretken aikana havaittiin, että kohdassa kulkee jo nyt vähemmän käytetty polku ja ulkoilureittiä ei ole syytä ohjata muualle. Myös Kotkakalliolta laskeutuminen ei edellytä porrasrakenteiden tekemistä. Jo valmis polku johtaa muinaisen tervahaudan äärelle. Tervahaudan kohdalle, joka on jo lunastusalueella, on syytä pystyttää pienempi kohdeopaste (ks. kartta, kohdeopaste #4).

Vuorilammen eteläpuoleiselta ylänneeltä laskeudutaan korkeiden kallioiden välistä alavampaan maastoon. Polku on luontevaa perustaa luonnon muovaamaan solaan pystysuorien kallioiden välistä. (Valokuva ei anna oikeutta kohteen mittasuhteille.)

Saapuminen kalliomaalaus kentälle

Uuden, ns. läntisen polkureitin suunnittelu ja toteutus päättyi Kotkakallion eteläpuolella olevalle tervahaudalle. Tästä eteenpäin kuljetaan vanhaa polkua varsinaiselle kalliomaalaus kentälle. Tervahaudalta eteenpäin polun loppuosa (noin 200 m) reitistä kulkee alueella, jonka lunastamisesta valtiolle paikallinen ELY-keskus on tehnyt aloitteen vuonna 2020. Lunastuslupamenettelyn myötä kalliomaalaus kenttä tulisi käytännössä Metsähallituksen hallintaan.

Perillä, Astuvansalmen kalliomaalaus alueella on tulentekokielto ja sinne ei jatkossakaan toteuteta tulentekopaikkaa (tulitaukopaikka). Retkeilijöiden käytössä on kuivakäymälä, jonka huollosta vastaa Pidä Saaristo Siistinä ry.

Astuvansalmen laituri- ja rantautumisolosuhteiden kehittäminen ei kuulu tämän ulkoilureittisuunnitelman alaan, mutta voidaan todeta, että mikäli kohdealueen lunastusasia etenee, on Mikkelin kaupungin (yhdessä Mikkelin kehitysyhtiö Miksein) ja Metsähallituksen kanssa tarkoitus parantaa alueen liikkumis- ja katselutasanteita sekä laituria.

Astuvansalmen kalliomaalausalue – kuvia salmen suunnalta, rantautumispaikalta ja kalliomaalauskohteesta.

3.5. Vaihtoehtoisia reittilinjauksia

Tämän ulkoilureittisuunnitelman esittämä ns. läntinen reitti on selkeä vaihtoehto jo olemassa olevalle polulle. Molemmat polkureitit kulkevat samojen kahden maanomistajan maiden poikki.

Tässä suunnitelmassa esitetty läntinen reitti noudattaa maanomistajien tahtoa siirtää uusi reitti pois olemassa olevalta polulta.

Vaihtoehtona tässä ulkoilureittisuunnitelmassa esitetylle läntiselle reitille jää nyt olemassa oleva polku. Sen varaan toteutettu ulkoilureittitoimitus on ongelmallista siksi, että kumpikaan maanomistaja ei näe reittiä hyvänä suhteessa heidän maankäytöllisille tavoitteilleen. Toisaalta vanhan reitin etuna on luonnollisesti se, että polku on jo olemassa ja sen toteutus olisi mahdollista tehdä tätä läntistä reittiä hieman edullisemmin.

Vanhan polun sijainti on nähtävissä alueen maastokartassa (ks. sivu 21) ja alla olevassa harmaasävyisessä maastokartassa.

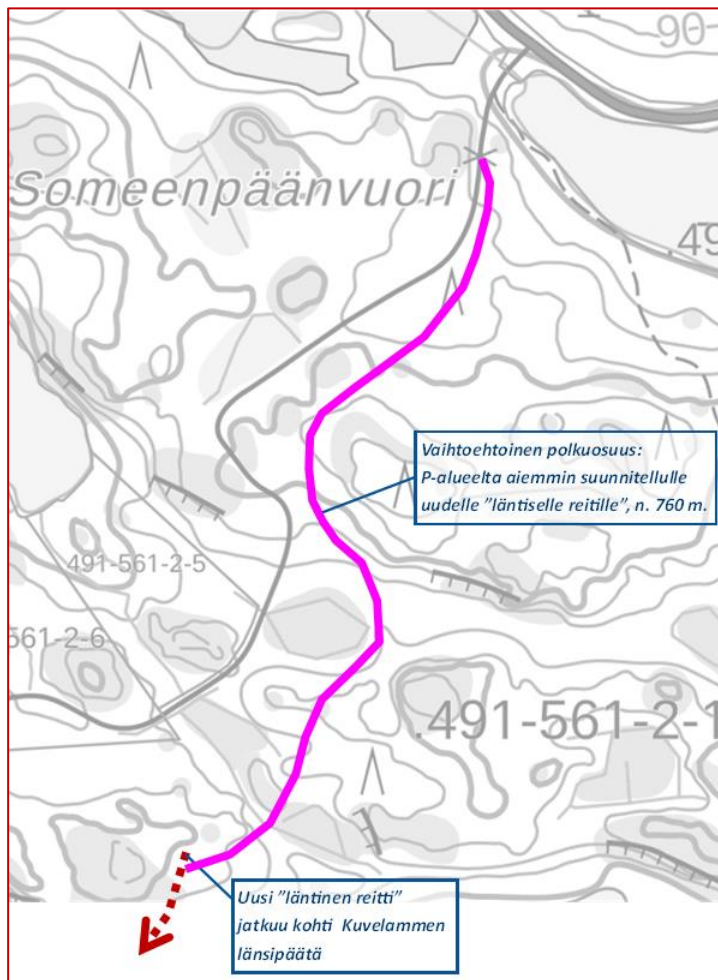

Vanamon metsätien tiekunnalta saadussa lausunnossa kommentoidaan – ymmärrettävästi ja esim. liikenneturvallisuuteen viitaten – mahdollisuuteen, että yksityistien käyttämisen sijaan polkureitin alkuosa linjattaisiin kiinteistön 491-561-2-16:n metsäiselle alueelle. Saadussa lausunnossa todetaan, että:

”[S]uunnitteilla oleva ulkoilureitti noudattaisi vanhaa polkua Suurlahdentien P-paikalta Kuvelammelle, josta se ohjataan alas Kuvelammen rantaan ja sieltä tässä suunnitelmassa kuvatulle, perustettavalle reitille. Toinen vaihtoehto on linjata ulkoilureitti lähtemään maastoon jo ennen Vanamontien puomia ja kulkemaan polveilevaa mäntykangasta Kuvelammen rantaan, josta se voidaan jatkaa tässä suunnitelmassa kuvatulle polulle.”

Alla olevassa karttatarkastelussa on hahmoteltu yhtä mahdollista ensimmäisen osuuden linjausmahdollisuutta. Tässä tarkastelussa on huomioitava, että kiinteistöllä 491-561-2-16 maankäytön tavoitteena on hyödyntää mahdollisesti rantakaavan puitteissa Kukonjärven etelärannan alueita.

Kaikkiaan vaihtoehtoisen polkureitin sijoittaminen metsään on pituudeltaan noin 760 metriä.

4. Prosessin aikana saatu palaute ja lausunnot

4.1. Viranomais- ja muut lausunnot

Lausuntopyyntö tästä ulkoilureittisuunnitelmasta asianomaisille viranomaistahoille ja muille keskeisille toimijoille on toimitettu 21.10.2022. Lausuntoaikaa oli 14 vuorokautta päättyen 3.11.2022.

Lausuntojen keskeisimmät viestit on referoitu tähän yhteyteen (lausunnot ovat kokonaisuudessaan tallennettuna kaupungin CaseM-asiahallintaohjelmaan). Lausunnoissa todetaan seuraavaa:³

Metsähallituksen luontopalvelut

”Mikäli kalliomaalausalue siirtyy meneillään olevan lunastuslupamenettelyn seurauksena Metsähallituksen hallintaan, kehittämistyön on hyvä jatkaa eri toimijoiden yhteistyönä, kumppanuuksiin perustuen. Alueen siirtyminen valtion ja Metsähallituksen hallintaan lisää virkistys- ja matkailutoimintojen kehittämispaineita. Alueen kehittämistarpeet on kuitenkin tärkeää käydä eri toimijoiden kesken kokonaisvaltaisesti läpi ja laatia hallittu suunnitelma alueen palveluvarustuksen, opastusaineiston ja muun viestinnän toteuttamiseksi ja yritysyhteistyön mahdollisuuksien kartoittamiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös kohteella aika ajoin esiintyneen ilkvallan estämiseksi. Alueen matkailua on kehitettävä hallitusti ja kestävästi, luonto-, maisema- ja kulttuuriarvot turvaten.

Metsähallituksen näkemyksen mukaan nyt lausuttavana oleva ulkoilureittisuunnitelma vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta ja asiaa edistetään alueen maanomistajien kanssa toiveiden mukaisesti. Metsähallituksen kokemuksen perusteella on tärkeää varautua parkkipaikan mitoituksessa kasvaviin käyntimääriin.”

(Lisäksi Metsähallituksen lausunnossa kiinnitetyt huomiot sivun 21 kuvatekstiin ja 25 leipätekstiin on korjattu.)

Aluepäällikkö Raimo Itkonen

Riihisaari – Savonlinnan museo

”Savonlinnan museo toteaa, ettei sillä ole huomautettavaa ulkoilureittisuunnitelmasta ja ns. läntisestä polkureitistä Astuvansalmen kalliomaalauksille.”

Vs. museonjohtaja, arkeologi Martti Koponen

Etelä-Savon maakuntaliitto

”Nyt lausunnolla olevassa reittisuunnitelmassa on maanomistajien toiveesta etsitty toinen lännempänä kulkeva reitti alueelle. Uusi reittilinjaus vähentää mahdollisuuksia esim. harhautua loma-asuntotonteille. Etelä-Savon maakuntaliitto pitää lännempänä kulkevaa reittiä toteuttamiskelpoisena vaihtoehtona nykyiselle polulle.

Maakuntakaava ei aseta estettä suunnitelman mukaisen ulkoilureitin rakentamiselle. Reittisuunnitelma on riittävällä tarkkuudella tehty. Etelä-Savon maakuntaliitto puoltaa

³ Näiltä tahoilta ei saatu lausuntoa:

- Suomen metsäkeskus,
- Etelä-Savon Pelastustoimi (olivat lausuneet asiasta jo huhtikuussa 2022),
- Mikkelin seudun ympäristövalvonta, ympäristönsuojelu,
- Etelä-Savon ELY-keskuksen ympäristövastuualue (toimivaltainen viranomaisen asiassa).

reittisuunnitelman vahvistamista ja sen mukaisen reittitoimituksen tekemistä.”
Maakuntajohtaja Pentti Mäkinen, ympäristöpäällikkö Sanna Poutamo

Vanamon metsätien tiekunta

”Vanamon metsätien tiekunta ei puolla esitetyn ulkoilureitin perustamista Suurlahdentieltä Astuvansalmen kalliomaalauksille siltä osin kuin se on linjattu kulkemaan Vanamontietä pitkään. Ulkoilureittisuunnitelmasta puuttuu kokonaan selvitys siitä, miten Vanamontien tieosakkeille taataan tien esteetön käyttö, samoin selvitys siitä, miten ulkoilureitin käyttäjien turvallisuus aiotaan turvata.

Vanamon metsätien tiekunta esittää huolensa siitä, että tieturvallisuus vaarantuu, mikäli retkeilijöiden koko-naismäärä kasvaa merkittävästi.”

Tiekunnan pj., Vesa Toijonen ja Tiekunnan sihteeri Outi Setälä

(HUOM: maapostin kulun hitauden takia yksityistiekunnan lausuntoaikaa jatkettiin 22.11.2022 saakka.) *Lausunto on sovitusti kokonaisuudessaan liitteenä 3.*

Unesco Global Geopark Saimaa -organisaatio

”Saimaa UNESCO Global Geopark tavoitteena on alueen elinvoiman edistäminen. Astuvansalmen ulkoilureitin tarjoamat mahdollisuudet nähdään tärkeänä paikallista yritystoimintaa tukevana infrastruktuurina. Vaikka lyhyelle reitille ei ulkoilureittisuunnitelman mukaan ole tarkoitus rakentaa kiinteää, retkeilyä edistäviä rakenteita, reitti nähdään tärkeänä siirtymätaipaaleena kalliomaalauskohteelle, jossa toteutuvat luonnon virkistyskäyttö ja jokamiehen oikeudet.

Hyvin suunniteltu ja merkitty reitti ohjaa kohteessa kävijät oikealle polulle, toimien tasapainossa ympäröivän luonnon kanssa. Kestävän kehityksen arvojen mukaisesti reitille ohjatut vierailijat eivät myöskään turmele ympäröivää luontoa. Polun ja alueen kehittäminen itsessään on arvokkaan kulttuuriperintömme vaalimista sukupolvelta toiselle.”

Puistonjohtaja Mikko Ikävalko

Paikallinen metsästysseura: Someen Erä-ässät

”Seuralla ei ole huomautettavaa ns. läntiseen reittivaihtoehtoon. Seura kuitenkin toivoo, että sen metsästysoikeutta alueella ei rajoiteta. Metsästys on toteutettu alueella turvallisesti muu virkistyskäyttö huomioiden jo kymmenien vuosien ajan ja siihen kiinnitetään erityistä huomiota seurassa. Suurin osa alueen virkistyskäytöstä tapahtuu metsästyskauden ulkopuolella kevään ja kesän aikana, joka entisestään helpottaa metsästyksen ja muun virkistyskäytön yhteensovittamista.”

Someen Erä-Ässät ry:n sihteeri Ilpo Marttinen

ELY-keskuksen liikennevastuualue (Pohjois-Savon ELY-keskus)

Pohjois-Savon ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueella ei ole uutta lausuttavaa läntisestä ulkoilureittisuunnitelmasta, vaan nojaa 25.4.2022 antamansa lausuntonsa huomioihin:

”Pysäköintialueelle ei ole osoitettu toimenpiteitä kohdeopasteen sijoittamista lukuun ottamatta.

Suunnitelman mukaan ulkoilureitin käytön odotetaan lisääntyvän huomattavasti. Suunnitelmassa tulee ottaa kantaa nykyisen Suurlahdentien pysäköintialueen kapasiteetin riittävyyteen ja myös P-alueen laajentamis- ja kehittämismahdollisuuksiin. Mikäli bussiliikennöinti alueelle tulee lisääntymään, tulee P-alueen suunnittelussa ottaa huomioon bussien

kääntymismahdollisuus P-alueen sisällä.

Kohdeopasteen sijoittamiseen on haettava lupaa Pirkanmaan ELY-keskukselta. Mikäli tiealueelle kohdistuu töitä, tulee hakea lupaa tiealueella työskentelyyn Pirkanmaan ELY-keskukselta.

Myöhemmin mahdollisesti tehtävän pysäköintialueen laajentamisen/parantamisen suunnitelmista tiealueelle tulee saada hyväksyntä Pohjois-Savon ELY-keskukselta tai naapurikiinteistön puolelle kohdistuvista suunnitelmista tulee pyytää naapurin kuulemislausuntoa Pohjois-Savon ELY-keskukselta.”

Terhi Nissinen, Henri Heikura (25.4.2022).

4.2. Muut lausunnot

Viranomaisten ja niihin rinnastettavien toimijoiden lausunnot liitetään suunnitelmaan, suunnitelma toimitetaan Mikkelin kaupungin Kaupunkikehityslautakunnan käsittelyyn (”tiedoksi”). Sen jälkeen suunnitelmaa pääsevät lausumaan muut toimijat, mm. maanomistajat (UlkoiluL 4 §).

Ulkoilulaki 4 § (22.12.2009/1572):

”Ulkoilureittisuunnitelman vahvistaa se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, jonka toimialueella ulkoilureitti tai suurin osa siitä on. Ennen suunnitelman vahvistamista on niille, joiden oikeutta tai etua suunnitelma koskee, varattava tilaisuus muistutusten tekemiseen suunnitelman johdosta.

Kunnan on 1 momentissa säädetyssä tarkoituksessa pidettävä suunnitelma nähtävänä 14 päivän aikana. Muistutukset suunnitelmaa vastaan on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle osoitettuna toimitettava asianomaiselle kunnalliselle viranomaiselle 30 päivän kuluessa suunnitelman nähtävänä olon päättymisestä lukien.

Sen jälkeen suunnitelma on 14 vuorokautta nähtävillä. Nähtävillä olon jälkeen suunnitelmaan voi antaa lausunnon 30 vuorokauden aikana. Näistä lausunnoista käytetään käsitettä ”muut lausunnot”. Ne yhdistetään tähän asiakirjaan liitteenä ja kokonaisuus toimitetaan edelleen Etelä-Savon Ely-keskukseen vahvistettavaksi.”

Ulkoilureittisuunnitelma viedään Mikkelin kaupungin kaupunkikehityslautakuntaan tiedoksi. Lautakunnan kokouksen pöytäkirjan tarkastamisen jälkeen UlkoiluL 4 §:n tarkoittama 14 vuorokauden nähtävilläoloaika alkaa (kokousasia voidaan tarkastaa myös kokouksessa, jolloin em. nähtävilläoloaika alkaa seuraavasta arkipäivästä). Kun ulkoilureittisuunnitelma on ollut nähtävillä, siihen on mahdollisuus antaa lausunto seuraavien 30 päivänä aikana. Nämä lausunnot osoitetaan Etelä-Savon ELY-keskukselle ja lausunnot liitetään suunnitelmaan.

[Muut lausunnot listataan tähän alle, kokonaisuudessaan muut lausunnot muistutuksineen tulevat liitteeseen 4, s. .]

>
>
>

5. Reitin tulevaisuus

Suurlahdentien–Astuvansalmen ulkoilureitillä on merkittävä asema Mikkelin seudun sekä Etelä-Savon matkailukohteiden ja -reitistöissä. On nähtävissä, että eurooppalaisen PRAT CARP- ja UNESCO Global Geopark -statuksien myötä Astuvansalmen kiinnostavuus kasvaa.

Vuosina 2021 ja 2022 toteutettu Mikkelin matkailukohteiden ja Saimaan saavutettavuuden parantaminen -kehittämishanke osoitti, että Astuvansalmen kalliomaalauskenttään liittyy kasvavaa koti- ja ulkomaista mielenkiintoa.

Hyvin laaditut ja opastetut sekä turvalliset reittiverkostot tuovat myös kansainvälisiä matkailijoita alueelle. Opastettu ja virallista reittiä voidaan markkinoida tehokkaammin. Ulkoilureitin toteuttamisen myötä kohteen saavutettavuus paranee omatoimiretkelijoille.

Opastetun ulkoilureitin toteuttaminen on myös maanomistajien sekä alueen muiden kiinteistönomistajien etu: kunnollinen ja hyvin opastettu polkureitti turvaa, että omatoimimatkailijat eivät vahingossa eksy kiinteistönomistajien ja vapaa-ajanasumusten pihamaille ja siten häiritse heidän rauhaansa.

On mahdollista, että Suurlahdentien varressa olevan P-alueen laajentamiseen syytä varautua tulevaisuudessa. Tässä ulkoilureittisuunnitelmassa ei oteta P-alueeseen tämän laajemmin kantaa. Asiaan voidaan palata myöhemmin, kun saadaan lisätietoa alueen käyttöasteesta. Asia jää Mikkelin kaupungin ja POS ELY-keskuksen toimijoiden ratkaistavaksi. Edelliseen asiaan mm. Vanamon metsätien tiekunnan lausunto antaa hyvän lähtökohdan suunnitella P-alueen kehittämistä.

Myös polun kuljettavuuteen ja pintaamiseen liittyviin kysymyksiin palataan kokemusten karttuessa. Alueella voidaan toteuttaa kävijäkyselyitä matkailutoimijoiden toimesta. Toistaiseksi polku on tarkoitus toteuttaa luonnollisena metsäpolkuna ja pinta-asioihin palataan myöhemmin.

Oikeaa ja mielenkiintoista sisältöä tarjoavien reittiopasteiden sekä kunnollisesti maastoon merkityn reitin myötä kulku Astuvansalmen kalliomaalauskentälle muuttuu myönteiseksi elämysretkeksi. Valtakunnan ja Etelä-Savon maakunnan yhden tärkeimmän retkeilykohteen saavutettavuuden parantaminen lisää paikallistasolla elinvoimaa ja matkailijoiden viipymää Mikkelin seudulla.

Liite 1)

Tiivistelmä reitin toteutussuunnitelmasta ja alustava laskelma vuosittaisista ylläpitokuluista

Alustavat toteutussuunnitelmat:

Polkureitin perustaminen, kunnostus ja ylläpito

Suurlahdentien–Astuvansalmen ulkoilureitti toteutetaan osin Vanamotien varaan, jolloin varsinaisen metsään rakennettavan polun mitta on noin 1 800 metriä. Ulkoilureitin yhteispituus on noin 2 545 metriä.

Polkualue perustetaan siten, että reitillä tehdään hienovaraista ja maisemaan sopivaa aluskasvillisuuden, oksien ja kuntan karsimista. Puita ei todennäköisesti joudutaan kaatamaan lainkaan. Polkualueella voidaan toteuttaa myös pienipiirteistä maanmuokkausta siten, että isoimpia kiviä ja muita esteitä (tuulenkaadot, kannot, isommat kivet jne.) poistetaan.

Reitin alku- ja loppupäähän (ja valikoidusti reitin varrelle) pystytetään infokyltit. Niiden toteutuksesta ja informaation sisällöstä vastaa Mikkelin kaupunki. Infokylttien mallina käytetään UNESCO Global Geopark Saimaa -organisaation käyttämää mallistoa. Erityisen tärkeä opastuskohta on Vanamotien ja metsäpolun risteyskohta, jossa ylitetään Vanamotien itäpuolella kulkeva oja. Retkeilijät ohjataan näin oikealle polulle.

Reitille ei ole tarvetta toteuttaa ns. liitännäisalueita eli pysähdys- tai taukopaikkoja. Polkua ei myöskään pidetä yllä talvikaudella – reitin talvikäyttöön (esim. suksilla, lumikengillä) ei ole estettä, mutta reittiä ei aktiivisesti ylläpidetä auraamalla tai muuten.

Perustuen ulkoilureittitoimituksen etenemiseen ja reittitoimiuksessa tehtäviin ratkaisuihin, reitin toteutuksen vaatima määrärahavaraus sisällytetään seuraavan vuoden talousarvion investointiosaan. (Alla hinta-arviot, lopullinen kustannusrakenne ja -taso varmistuu tarjouskilpailujen ratkettua):

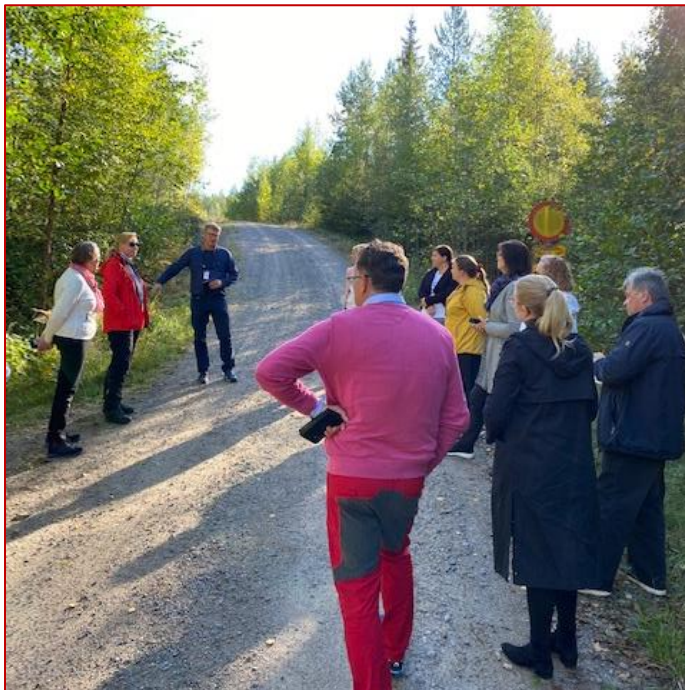
Toimenpide / hankinta	€
Polkualueen muokkaaminen	6 500
Puiden, oksien ja pensaiden karsinta polkualueella	4 500
Vanamotien ja metsäpolun risteyskohta: ojan ylittävä silta	6 000
Muinaisjoen ylittävä puusilta (n. 15 m matkalla)	45 000
Lampikannaksen ylittävä pitkospuujakso (n. 57 m matkalla)	2 500
1-tauluinen opastaulu P-alueelle (puitesopimus: Lastux Oy)	750
1-tauluinen opastaulu Vanamotien varteen, polun alkuun (Lastux Oy)	750
1-tauluinen opastaulu uuden reitin ja vanhan polun risteykseen	750
2-tauluinen opastaulu kalliomaalausalueelle (puitesopimus: Lastux Oy)	1 500
Matala kohdeopaste, A3-taulu (4 kpl, puitesopimus: Lastux Oy)	1 600
Polkuopasteet (20 kpl, puitesopimus: Lastux Oy)	4 500
Opastaulujen siirto ja pysytys	15 000
Muut rakentamisen kulut	10 800
Yhteensä:	100 150

Alustava laskelma vuosittaisista ylläpitokuluista (käyttötalouden meno):

Vuosittaiset ylläpitokustannukset: 2 500 €
Kahdesti vuodessa tehtävä alueen puhtaanapito ja risujen raivaus.

Kuvassa Suurlahdentien verralla oleva P-alue ja Vanamotien alku. Kuva keväältä 2020.

Vanamotien alkupää, josta reitti jatkuu noin 760 metrin matkan ennen polun siirtymistä metsätaipaleelle. Kuva 2021.

Polkureitin 2-osuuden alkuosassa oleva toinen siirtolohkare (opastaulu #1). Kuva 2022.

Opastaulun #2 kohdassa olevia kaskiviljelyn kivikasoja (2022).

Näkymä polkureitiltä Vuorilammelle. Valokuvan mittasuhteet eivät tee oikeutta maisemalle (2022).

Vuorilammen pohjoisrannan jyrkänteet kuvattuna lähempää etelärannalta (2022).

Kotkakallion jyrkännettä polkureitin loppupäässä, ennen tervahaudan paikkaa (2022).

Liite 3)

Vanamon metsätien tiekunnan lausunto Astuvansalmen ulkoilureitistä

Vanamon metsätien tiekunta ei puolla esitetyn ulkoilureitin perustamista Suurlahdentieltä Astuvansalmen kalliomaalauksille siltä osin kuin se on linjattu kulkemaan Vanamontietä pitkin. Ulkoilureittisuunnitelmasta puuttuu kokonaan selvitys siitä, miten Vanamontien tieosakkaille taataan tien esteetön käyttö, samoin selvitys siitä, miten ulkoilureitin käyttäjien turvallisuus aiotaan turvata.

Vanamon metsätien tiekunta esittää huolensa siitä, että tieturvallisuus vaarantuu, mikäli retkeilijöiden kokonaismäärä kasvaa merkittävästi. (Mikkelin arvioi 20 000-30 000 retkeilijää vuodessa).

Vanamon metsätie on puomilla varustettu yksityistie, jonka osakkaina on 14 vapaa-ajan kiinteistöä. Lähes jokaisessa kiinteistössä lomailee useampi perhekunta, joten tiellä liikkuu kymmeniä mökkiläisten omistamia henkilöautoja. Henkilöliikenteen lisäksi tiellä kulkee työkoneita, ajetaan puutavaraa, kuljetetaan kuorma-autolla rakennustarvikkeita ja muuta tilattua tavaraa.

Läheltä piti- tilanteita on ollut jo nyt kun luontopolun puutteellisten viitoitusten takia harhautuneet ulkoilijat ovat kävelleet tiellä ryhmissä. Tiellä on erityistä varovaisuutta vaativia kohtia, kuten jyrkkiä mutkia, joissa näkyvyys on nolla. Tieosakkaat osaavat varoa, mutta satunnaiset tienkäyttäjät, autoilijat, polkupyöräilijät ja kävelijät eivät tunne erityistä varovaisuutta edellyttäviä kohtia, eivätkä osaa varautua niihin.

Tästä on saatu esimakua jo muutaman viime vuoden ajalta, kun Googlen karttatoiminto tunnisti Vanamon metsätien retkeilyreitiksi, ja matkailijoita ajautui kulkemaan Vanamontietä pitkin ja yksityiselle loma-asunnolle menevän pistotien kautta lähelle Vääränpohjanlahtea. Useat kohtaamiset keskellä tietä kulkevien ihmisten ja irrallaan juoksevien koirien kanssa haittasivat liikennettä eivätkä varmasti olleet mukavia myöskään väärälle reitille ohjatuille matkailijoille.

Tiekunta esittää, että suunnitteilla oleva ulkoilureitti noudattaisi vanhaa polkua Suurlahdentien P-paikalta Kuvelammelle, josta se ohjataan alas Kuvelammen rantaan ja sieltä tässä suunnitelmassa kuvatulle, perustettavalle reitille. Toinen vaihtoehto on linjata ulkoilureitti lähtemään maastoon jo ennen Vanamontien puomia ja kulkemaan polveilevaa mäntykangasta Kuvelammen rantaan, josta se voidaan jatkaa tässä suunnitelmassa kuvatulle polulle.

Vanamon metsätien tiekunta ei pidä todennäköisenä että reitin ”opastaminen tehokkaasti” estää retkeilijöitä eksymästä Vääränpohjanlahdella ja Vanamoniemellä olevien loma-asuntojen pihapiiriin, mikäli reitin alkuosa ohjataan kulkemaan Vanamontien kautta.

Vanamon metsätien tiekunta kehottaa Mikkelin kaupunkia tarkistamaan kantaansa Suurlahdentien pysäköintialueen laajennustarpeesta. Kävijämäärien merkittävästi kasvaessa, myös autojen ja pysäköintipaikkojen tarve lisääntyy samassa suhteessa. Jo nyt osa autoista on pysäköity Suurlahdentien varteen sekä pysäköintialueelle siten, että liikennöinti Vanamonttiellä hankaloituu.

Suurlahdentiellä on 80 km/h nopeusrajoitus pysäköintialueen kohdalla. Tiekunta ehdottaa nopeusrajoituksen alentamista Suurlahdentiellä Pien-Toijolan risteyksestä alkaen itään ohi pysäköintialueen aina läheisimmän mutkan toiselle puolelle.

Vanamon metsätien tiekunta tiedustelee, miksi Mikkelin kaupunki ei ulkoilureitin suunnitteluvaiheessa ole ollut yhteydessä tieosakkaisiin, vaikka huomattava osa reitistä on suunniteltu kulkemaan tiellä, johon osakkailla on hallinta- ja käyttöoikeus. Tiekunnan sihteeri on ollut sähköpostitse toukokuussa 2020 yhteydessä kaupunkiin (Pasonen, Riihelä, Tarkka[nen]), ja erityisesti esittänyt tiehoitokunnan puolesta toiveen, että mikäli polkua ryhdytään suunnittelemaan, hoitokuntaan oltaisiin yhteydessä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tätä ei Mikkeli ole huomioinut, vaan käynnisti ulkoilureittitoimitukseen tähtäävän prosessin 25.1.2022 kaupunkikehityslautakunnan päätöksellä. Tiekunta kummastelee, onko viranomaisen perustanut suunnitelmansa pelkästään kahden maanomistajan antamaan tietoon tien käytöstä?

20.11.2022 // Vesa Toijonen Tiekunnan pj, Outi Setälä Tiekunnan sihteeri

Liite 4)

**Nähtävilläoloajan jälkeen suunnitelmasta annetut muistutukset Etelä-Savon ELY-keskukselle
(UlkoiluL 4 §)**

[Tähän alle lisätään varsinaiset muistutuskirjelmät omine lausuntoineen:]